

لیکچواندن و رۆلی له دروست کردنی وینهی هونهری له شیعرهکانی (ئهحمهد موختار بهگی جاف) دا

سهردار ئهحمهد گهردی
مامۆستای یاریدهدر - کۆلیژی پهروهرده
بهشی زمانی کوردی

پیرست :

-پیشهکی

لیکچواندن

مه بهست له هینانهوهی لیکچواندن
جۆرهکانی لیکچواندن به پیی بنه ماکانی
جۆره سه رهکی بهکانی لیکچواندن
رۆلی لیکچواندن له دروست کردنی وینهی شیعریدا
ئهحمهد موختار بهگی و لیکچواندن
وینهی هونهری له شیعرهکانیدا
ئهنجام

سه رچاوهکان

کورتهی باسهکه به زمانی عه ره بی

کورتهی باسهکه به زمانی ئینگلیزی

پیشهکی :

لیکچواندن به کیکه له هونه رهکانی روونییژی. پانتاییهکی فراوانی له ناو زمان و ئه ده بی
کوردی دا داگیر کردوه. رۆژانه به بی ئه وهی ههستی پی بکهین به به رده و امی لیکچواندن
به کار دینین. له ئه ده بیش دا نوسه رو شاعیران به شیوهیهکی زۆر فراوان به کاری ده هینن. ئه م هونه ره

وهه بهی باسی نه کرابی به لکو تانیستا چهند جاریک باسی کراوه. وه هندیکیان به شیوهیه کی زانستی لییان کولیوه ته وه شوینی خویان ههیه له ناو ره وانبیژی کوردی دا له گهل ئه وه شدا هندی لایه نی ئه م هونه ره به ته واوه تی ساغ نه کراوه ته وه. بویه به پیوستم زانی که هندیکی لهو لایانانه روون بکه مه وه. تانیستا مه به ست له دروست کردنی لیکچواندن له ناو ئه دهب وزماندا تیکهل کراوه. ئه م هونه ره بو دوومه به ستی سه ره کی به کار دیت یه که م به رز کردنه وه و جوان کردنی لی چوو. دوومه پیش نزم کردنه وه و دزیو کردنی لی چوو له هه ر دوو باریشدا لهو چوو روئی سه ره کی ده بینی له م کاره دا. له رووی روئی لیکچواندانی شه وه. ئه م هونه ره روئی جوړاو جوړی ههیه له وانه روون کردنه وه، جهخت کردن، دهرخستنی لی چوو، کورت بری دروست کردنی وینه ی شیعی ... هتد لیکچواندن که له سه ر بنچینه ی خه یال دروست ده بی لایه نیکی گرنگی وینه ی شیعی پیکی ده بینی. بویه تا خه یاله که به رزه فرتری لیکچواندنه که به پیترتر ده بی و ئه و وینه یه کی که ده ی کیشی ناسک و دل رفین ده بی.

لیکچواندن دابه ش ده بی بو دوومه شی سه ره کی. لیکچواندن راسته وخو. لیکچواندن ناراسته وخو لیکچواندن ناراسته وخو له ئه ده بی کوردی داپشت گوئی خراوه. بویه تیشکم خستوته سه ر چوینه تی دروست بوون و دهرکه وتنی و نمونه ی شیعیرم بو هینا وه ته وه. لیکچواندن راسته وخو چهند جوړیکی سه رکی ههیه .... لیکچواندن ئاسایی، لیکچواندن په سه ندیده، لیکچواندن دو سه ر، لیکچواندن وینه یی. ئه م ئه م جوړانه ده توانین له ناو لیکچواندن ناراسته وخو ده ست نیشان بکه یین. هه ر یه که له م لیکچواندانه ی که باس مان کردن به پیی بنه ما کانیان دابه ش ده کرین بو چهند جوړیک که زور به یان باس نه کراون. ئه وه ی که باس نه کراوه دابه ش کردنی لیکچواندنه له رووی ساده و لیکدراوی لی چوو وله و چوو. به پی ئه م جوړه ش لیکچواندن دابه ش ده کری بو چوار جوړ، بو ده ست نیشان کردنی جوړه کانی لیکچواندن و روئی له دروست کردنی وینه ی شیعی دا دیوانی (ئه حمه د موختار به گی جاف) م هه لیزارد یه که م له به ره ئه وه ی ئه م دیوانه پریه تی له شیعی ته رونا سک وه لیکچواندنیکی یه کجار زوری تیا به کار هاتوو. به شیوه یه کی تایبه تی یه وه ئه وه ی زیاتره انی دام قسه یه کی ماموستای به ریژ د. عزالدین مسته فا ره سول بوو که ده لی (به ئاره زوو بو به ره نواندن به لای به لاغه تگه رییدا نه چوو. به لام که سه نه تیکی سه ر به به لاغه ت خو ت هاتوته به رده ست زور به ره وانی شتیکی جوانی لی دروست ده کات). ئه م هه موو هونه ره ی که شاعیر به کاری هیناون هه رگیز له خورا نه بوو. به لکو خه رمانی که له که پوری خویندنه وه یکی زوره. له دوایدا شاعیر ئه م هه موو لیکچواندنه ی پی دروست کردوو و شیعه رکانی پی رازندوته وه به لام له کاتی دروست کردنی لیکچواندنه کاند

شاعیر به هره ی خوئی نواندوو و چواندن لیکواندن زور جوانی دروست کردوو. زور به شاره زای و وه ستایانه لی چوو له و چوو لیکی گری داوه و زیده رویه کی یه که جار زوری کردوو له رووی رازاندنه وه لی چوو دا زور جاریش له لیکچواندن ئاوه ژووش رازی نابییت له ویش تی په ر ده کات. ئه مه ش نیشانه ی خه یال به رزی ولیها تووی شاعیره ...

له‌رووی وینه‌ی شیعی یه‌وه گه‌لی وینه‌ی هونه‌ری قه‌شه‌نگی بو‌دارشتووین به‌هوی هونه‌ره‌کانی ره‌وانبیزی به‌گشتی وه‌لیکچواندن به‌تایبه‌تی. هه‌رچه‌نده وینه‌کان هه‌ندی جار دووباره بوونه‌ته‌وه به‌لام وینه‌ی دروست کراوی به‌کارنه‌هیئاوه به‌لکو هه‌ولی داوه مو‌رکی خو‌ی به‌سه‌ر وینه‌کانه‌وه دیاربن.

هیوادارم به‌م تو‌یژینه‌وه‌یه شتیکی تازه‌م خسته‌بیته‌ خه‌رمانی ره‌وانبیزی کوردی.

لیکچواندن :

ره‌وانبیزی ده‌کریت به‌سی‌به‌شه‌وه. یه‌کیک له‌به پی‌زترین و گرنگترین به‌شه‌کانی ئەم هونه‌ره روونبیزی به‌که‌باسیکی

فراوانه‌و پۆلیکی گرنگی بینیه‌وه له‌ پونکردنه‌وه‌ی مانا و مه‌به‌ست. ((روونبیزی باسیکی زۆر فراوانه‌و ئەوه‌موو

شتانه ده‌گریته‌وه که‌ په‌رده له‌پوی گوزاره لائه‌ده‌ن وه ئەیخه‌نه به‌رچاوه‌وه یابیره‌و باوه‌ریک ئەگرن و ئەیخه‌نه‌پوه‌وه تا‌کو‌گو‌یگر یا خو‌ینه‌ر بتوانی‌ بگاته‌ بنج و بناوانی مه‌به‌سته‌کانی و تی‌بگات)) (١) روونبیزی له‌ئاستی خو‌یه‌وه چه‌ند لقیکی لی‌ده‌بیته‌وه یه‌کیک له‌وانه هونه‌ری لی‌کچواندنه. که‌یه‌کیکه له هونه‌ره دی‌رینه‌کان به‌گه‌لی قوناغ تی‌ په‌ریوه و به‌شیکی بنچینه‌یی یه له‌روونبیزی‌دا بو‌خسته‌ روی مانا و مه‌به‌ست به‌هوی و لی‌کچوانده‌وه (لی‌کچواندن کونترین وینه‌ی روونبیزی یه‌وه که‌ره‌سه‌ی خه‌یاله. وه گشتیانه‌ نزیکتره بو‌ تی‌گه‌یشتن ویر. ئەم هونه‌ره وه‌کو گشت هونه‌ره‌کانی به‌گه‌لی قوناغ دا تی‌ په‌ریوه پی‌شکه‌وتوه و بو‌ته گرنگترین جو‌ری هونه‌ره‌کان (٢) واته لی‌کچواندن یه‌کیکه له هونه‌ره گرنگه‌کانی روونبیزی که‌ له‌ سه‌ر بنچینه‌ی لی‌ک چوون دروست ده‌بیت ئەویش به‌روون کردنه‌وه و ئاشکرا کردنی لی‌کچوو به‌هوی سیفه‌تی روونی له‌و چوو. ئەم دووانه‌ دوو ته‌وه‌ری لی‌کچواندنن که‌ له‌رووی ده‌رکه‌وتن و گشت دابه‌ش کردن و گوزانی‌ک رو‌لی‌سه‌ره‌کی ده‌بینن واته گوزانه‌کان له‌سه‌ر ئاستی ئەم دوو ته‌وه‌ره ده‌بیت. هه‌ردوو ته‌وه‌ره هه‌رده‌م له‌لی‌کچواندنا ده‌رده‌که‌ون. وه‌ئه‌گه‌ر یه‌کیکیان ده‌رنه‌که‌وت ئەوسا یاساکه له لی‌کچواندن ده‌چیته‌ ده‌روه و ده‌بیت به‌خواجه. له‌رووی هه‌ستی و ژیریشه‌وه هه‌ر ئەمانه‌ رو‌لی‌ سه‌ره‌کیان هه‌یه. لی‌کچوو له‌گشت حاله‌ته‌کاندا هه‌رده‌م سیفه‌ته‌که‌ی ئاشکرا نی‌یه یاخوود بلین لاوازه وه پی‌ویستی به‌روون کردنه‌وه هه‌یه. (٣) ته‌وه‌ره‌که‌ی تر هه‌رده‌م زه‌ق و ئاشکرا دیاره وه‌پی‌ویستی به‌روون کردنه‌وه نی‌یه به‌لکو به‌پی‌چه‌وانه‌وه سیفه‌تی کزو نادیا‌ری لی‌چووی پی‌ ساغ ده‌کریته‌وه. ئەم ته‌وه‌ره له‌وه‌ی پی‌شوو زیاتر ده‌ور ده‌گیری له‌لی‌کچواندنا چونکه رو‌لی‌ روون کردنه‌وه و خسته‌نه‌رووی ده‌که‌و‌یته‌ئسته‌و. له‌کاتی به‌رز کردنه‌وه یاخوود نزم کردنه‌وه‌ی لی‌کچوو هه‌مان رو‌ل ده‌گیری. لی‌کچواندن به‌گشت جو‌ره‌کانیه‌وه له‌بن چینه‌دا له‌سه‌ر چوار بنه‌ما دروست ده‌بی لی‌چوو له‌وچوو ، ئەوزار ، لی‌کچواندن.

دووتوه ره که ی که باسمان کردن دووبنه مای ئەم سەر و ئەوسەری لیکچواندن ، هەر دەم دەر دەر که ون . دووبنه ماکه ی تر ئەوزاروو لیکچوون بە مەبەستی کورد بپری که لی جار لە ئاخواوتندا دەرناکه ون . بە لām ئەمە ئەو ناگەینی که دوو بنه مای سەر که نین . لە انه یه لیکچوون نه ختیک ری تی بجی . چونکه زۆر جار که دوو شت به یه که ده چوینری له گه لی رووه وه له یه که ده چن ئەوسا گو ی گریان خوینەر به پی ی هه وه سی خو ی رووی لیکچوون دیاری ده کات . به لām بو ئەوزار به هیچ جوړیک پی تی ناچی چونکه یه کیکه له بنه ما سەر که یه کان که ئەم سەر و ئەو سەری لیکچواندن به یه که ده گەینی . وەر و لیکگی گرنگ ده گیرن . ئەو ساتانه ش که دەرناکه ویت ته نیا به مەبەستی کورت بپری به ئەگینا لیکچواندن که بگۆرینه وه سەر دوخی بنچینه ی سەر له نو ی ئەوزار سەر هه لده داته وه ((هه موو لیکچواندنیک ئەوزاری تیا به لām هه ندی جار بو کورت کردنه وه ی ئاخواوتن دەرناکه ویت)) (٤) . لیکچواندن به گه لی شیوه پیناسه کراوه هه ر زانایه که به گۆیره ی بیروو بو چوونی خو ی لیکگی داوه ته وه . به لām زۆریه ی هه ره زۆری بیروو راکان دەرژینه ناویه که رووباره وه ((لیکچواندن ئەوه یه که بریار بدری له سەر ئەوه ی که دوو شت یه کیکیان شوینی ئەوی تر بگریته وه .

هه ستا بی یاله میشکدابی . دیسان له وانیه یه لیکچواندن له ووتندابی یاله دەر و نا)) (٥) واته له و چوو جیگه ی لی چوو بگریته وه جا به پی هه سته کانه وه یا به پی ی عه قل تیبیگه یین .

فیدای روخساری ئالت بم ئەلی خورشیدی تابانه

به لآ گەردانی بالآت بم وه کو شمشادی بوستانه

شاعیر زۆر به ئاشکرای خورشیدی تابانی له بری روخسار داناوه ، بو ئەوه ی جوانی روخساری یاره که ی پی دەر بخت . له نیوه ی دووه میش دا شمشادی هه لبژاردوه بو ئەوه ی به رزی بالای یاره که ی بخاته روو . هه ر هه مووشیان هه ستین . له لیکچواندنا په یوه ندی یه که هه یه که لی چوو له وچوو به یه که وه ده به ستینه وه . هه ندی جار وا ده بی ئەم په یوه ندی یه له شتیک زیاتر بیته وه له چه ند شتیک کو بیته وه . واته لیکچواندنه که له وانیه له روویک زیاتر بیته ((لیکچواندن به یه که به ستنه وه یه کی هاوتای نیوان دووشته یان زیاتر به مەبەستی به شداری کردنیان له شیوه یه که زیاتر به ئامرازیک به و باره ی که قسه که مەبەستی یه تی)) (٧)

نمونه ی رووی تو یه په پره یی گول

فیدات بم ئەی به نی چه رگ و په ره ی دل (٨)

لیره دا شاعیر له م لیکچواندنه ئاوه ژوو ه . په ره ی گولی به نمونه ی رووی یاره که ی داناوه . ئاخو مەبەستی ناسکی رووی یاره که ی بی . په مەیی رهنگی کولمی بی . یاته رو ئاوداری روممه تی بی . یا بو ن خو شی رووی یاره که ی بی . واته رووی یارو په ره ی گول زیاتر له لایه که په یوه ندیان له گه ل یه کا هه یه .

((لیکچواندن به ستن و پهیدا کردنی ویچوونیکه له نیوان دووشتا به هو ی هاو به شی بوونیان له یه که سیفه تا یا زیاتر بو مەبەستی یا چه ند مەبەستیکی دیار)) (٩) واته ئەو شتانه ی که به یه که

دهچوینری دهبی شتیکی هاوبهش له نیوانیانا ههبی، وهجیاوازیش ههبیئت. شتهکان دهبی یا له رهگهزهوه یهک بن خاسیهتیان جیاوازی بیئت. یا خاسیهتیان یهک بیئت ورهگهزیان جیاوازی بیئت.

منی بهم حال و قاله دی که دیوت

کتیبیکی غه ریبیم دیوه په رپووت (۱۰)

شاعیر بهمه بهستی روون کردنه وهی حالی خوئی لیکچواندنی له نیوان حالی وکتیبیکی کوئی په رپووت دا کردوه. بوئنه وهی ده ری خات که ته مه نی به سه رچوو شه پرزه و نامو دیاره وه کو کتیبیکی په رپوتی لی هاتوه. لی چوو له وچوو ره گه زیان جیا به ته نیا په یوه ندی یه که له سیفه تایه که به سه ر چوونی ته مه نی هه ردووکیانه، وه ده رکه و تنیان به شیویه کی شیرزه و نامو.

په وانبیژهکان له زوه وه هه ولیان داوه که بنچینه یه که دابنن بوئنا سیاه نهی لیکچواندنی باش و زورباش یا باشترین : بوئنه مه به سه ر گه لی بنچینه یان داناوه. به ناوبانگترینیان ((کو کردنه وهی راست به هوئی په یوه ندیه کی رووت له نیوان دوولایه نی زور دوور له یه که له رووی ره گه زوه)) (۱۱)

((نالی)) مه ته لی حالی له شکه نجه یی غه مدا

وهک ناله له نه یه دا وه کو تاله له قه له مدا (۱۲)

نالی حالی خوئی جاری : چواندوه به ناله ی نهی. واته ناله نالی له ده ست نه شکه نجه و غه م و په ژاره جاریکی تر له بی تا قه تی و له بهر بران چواندوو یه تی به و تاله ده زوه ی که له نا و قه لمی قامیش دایه هه ر جاری : که قه له مه که تیز ده که نه هویش له گه لیدا ده بریئت له م لیکچواندنه دا ره گه زیان گه لیک لیکدورن واته لیکچوو وه له وچوو زور دوورن له یه که له رووی ره گه زوه، به لام په یوه ندی یه کی روون وناشکرا هه یه له نیوانیانا نه هویش یه که م ناله یه دووه لی برین و که م کردنه وه یه. نالی دوولایه نی زور دوری له یه که نزیک کردو ته وه به هوئی لیکچواندن. ئەم جوړه هونه رهش له بو چوونی راست و خه یالی به رزی شاعیرانه وه دیئت. ((پوانبیژهکان له و باور په دان که ئەم لیکچواندنه له جوړی غه ریب و دلر فیئن دایه وه ئەم جوړه به بنچینه ی راست داده نین له پوی هه لوئیستی شاعیرانه وه له بهر ئەوه ئەم جوړه شاعیرانه سه نعات کارولی زانن و کارامه ن)) (۱۳) واته دوو ته و ره که له یه که وه دوورن له رووی ره گه زوه لیکچواندنه که په سه ند تر و ره وانتر ده بی به هوئی ئەو په یوه ندی یه روونه ی که له نیوانیانا هه یه وه ده ست روئی و کارامه ی شاعیر زیاتر ده رده خات. ابن رشیق ده لی ((قدامه به پیچه وانه ی ئەم بنچینه یه بو لیکچواندن چوو. که ده لی باشترین لیکچواندن ئەوه یه که له نیوان دووشتا بیئت که له سیفه تدا زیاتر هاوبه شی هه بیئت له جیاوازی له نیوانیانا تا ئەوه ندی له یه که نزیک ده بنه وه تا به یه که ده گه ن)) (۱۴) ئەم جوړه لیکچواندنه هیچ هونه ریکی تیانی یه وه لی هاتوی شاعیر پیشان نادات چونکه شتهکان زور له یه که وه نزیکن هه ئەوه ندی ماوه بین به یه که شت. وهک بلئی :

بالای تریفه وهک بالای نیان به رزه.

له نجه وهک شه بو چاوی کاله.

لەم نمونانەدا ئیچوو و لەو چووێك پەگەزن. لەنمونهی یەكەم لەوانە یە بالایی تریفە نەختی^{۱۵} لەبالایی نیان نزم تری. لەنمونهی دووهمیشدا هەمان شت تەنیا ئەوەندە یە چاوی شەبوو لەچاوی لەنجە كالتەر. واتە تەنیا یەك جیاوازی هەیە. ئەمەش شتیکی وانی یە كەلیھاتووی خاوەنی لیکچواندەكە پیشان بەدات. چونكە شتەكان هەرئەوئەندە ماوە بێ بەیەك ((ئەم جورە لیکچواندەنە ناگەریتەو بە فەزلی شاعیرو پیگەیشتووی چونكە شایان و پیشكەوتن لەو لیکچواندەنەدایە كە لەنیوان دووشتی دور لەیەكەو دەروست دەكریت))^(۱۵) شاعیرو پەوان بیژان زۆر مەیلیان بەرەو ئەولیکچواندەنە یە كە لەنیوان دووشتی زۆر دور لەیەك دەروست دەبیت و بەجۆریکی وا لەگەڵ یەك كۆدەكرینەو وەكوبین بەیەك شت و ئارامی و پاهاتن بەدل و دەرون دەبەخشن ((لیکچواندن سیفەتی شتیكە كە نزیکی بخاتەو لەشتیکی تر لەیەك لاو یە چەند لایەنیک نەك لەگشت لایەنەكانەو چونكە ئەگەر لەهەموو باریكەو بیته خودی شتەكە خوئی))^(۱۶) واتە بو پونکردنەو شتیك بەشتیکی تر دەبی پیوەندی یەك یا خود زیاتر لەنیوان دووشتەكە هەبیت ((لیکچواندن پەیمانیک لیکچونە لەنیوان دووشت یان زیاتر بەمەرجیک پەیوەندی یەكی راستەو خوئی هاوبەش لە نیوانیاندا هەبی لە سیفەتیك یان زیاتر بوئەوێ مەرامی قسەكەر بگاتە گوێگر))^(۱۷)

مەمکی وا تووتە وەكو جووتە هەناری نەورەس

دەپەن گەر لەپری دەسستی بەقایم بدەنی^(۱۸)

ئیچوو و لەوچوو دووشتی لەیەك دورن پەیوەندی نیوان هەنارو مەمك تەنیا لەشیووە و لەتورتی دایە. مەرامی شاعیر هەر ئەوەندە یە بەخەلكی رابگەینەنی كە مەمکی یار شیووی وەك هەناری تازە پیگەیشتووە و توندە.

((لیکچواندن بریتی یە لەچەسپاندنی ئیچوو بەپوویەك لەپووەکانی لەوچوو))^(۱۹)

كەخالی بیته دلای عشق لەبادەو حوبی مەعشوقی

بەخۆراییت نەوی چاکە وەكو شوشە ی شكاو وایە^(۲۰)

شاعیر دەیهوی لەدلی گوێگری بچەسپینی كەدلی عاشق كاتیك خۆشەویستی یارەكە ی تیانەبوو وەكو شوشە یەكی بی نرخە وەبەكەلكە ی هیچ نایەت تەنیا بو فریدان باشە. ((وەك یەك بو هەلدانەوێ پەردە یە لەسەر شتیکی نادیار ئەمەش بوئەوێ یە كە شتی نادیار لەئارادا نەمینی ئاشکرای بیته مەیدانەو))^(۲۱)

سەیری كەن بەم مشتە قەومی كوردەو مانەندی شیر

گاهی حەملە پووبەپووی ئیران ، گەهی توركەكان ئەكەم^(۲۲)

شاعیر بەدەنگیكی بەرز هاوار ئەكا. میللەتی كورد میللەتیکی ئازاو دلیرە. گشت لایەك تی بگەن كە كورد وەك شیروایە. چاوەتەرس و بویرە. واتە پەردە هەلمائینە لەسەر ئازایەتی گەلی كورد. هەربو ئەم قسە ی لیکچواندە لە هەندی شوین بەناساندنی دادەنێن كە هەمان شت دەگریتەو. ((لیکچواندن ناساندنە بەهوی لیکچونەو. ئەمەش هاوبەشی كردنی دووشتە لە سیفەتیك یان زیاتر وە نابی لەهەمو لایەنەكانەو دووشتەكە وەك یەك بن))^(۲۳) یاخود هەندیکی تر بە وەسفی لەقەڵەم

دهدن كه ههر هه مان مه بهست دهگه يه ني ئه ويش ناساندنه كه يه به هوي وه سفه وه ((ليكچواندن وه سفه يه كيك له وه سف كراوه كان جيگاي ئه وه ي تر ده گريته وه به هوي ئه وزاره وه))^(٢٤) له ليكچواندن له هه موشتي گرنگر ئه وه يه كه شتي هه ست پي نه كراو بيخيته رو وه واي لي بكه ي هه ست پي بكرت ((گرنكي ليكچواندن له وه دايه كه تواناي هه بيت شتي هه ست پي نه كراو ده ربخاو واي لي بكات هه ست پي بكرت))^(٢٥).

خه م وي نه ي كه مان قامه ت خه م بيه ن

هه وارگه ي قه ديم نه ده ستش شيبه ن^(٢٦)

شاعير كوڤر بوونه وه ي بالاي غه مان بو باس ده كات كه هه ست پي ناكريت. به هوي ليكچواندن وامان ليده كات كه هه ست پي بكه ين. كاتي دلي غه م بالاي وه كو كه وان چه ماوه ته وه جا نه گه ر ليكچواندن شويني يه ك گرته وه بيت. يا به يه ك به ستنه وه ي دووشته بي يا په رده هه لدانه وه بي له رووي ناديار ياناساندن بي ياخود وه سف هه ر هه مووي يه ك شت ده گه يه ني ئه ويش ئه وه يه ليكچواندن بريتي يه له ده رخستن و روون كردنه وه ي سيفه تي كزو ناديار ي ليچوو به هوي سيفه تي روون وئاشكراي له وچوو، به مه رجيك ليچوو له وچوو يا له په گه زدا يه كبن له سيفه تدا جياوازين ياخود له سيفه ت يه كبن له په گه زدا جياوازين. واته نابي له هه موو لايه نيكه وه وه كويه كبن چونكه. نه گه ر واييت نه وا هه ردووك ده بن به يه ك شت ئه وساش پيوستيمان به ليكچواندن ناييت په گه زه كان ليكچواندن تاكو له يه ك دوورين وبتوانري به هوي په يوه نديه كه وه له يه ك نزيك بكرينه وه ئه وسا ليكچواندنه كه جوانترو به پيتر ده بي. واته جوانترين ليكچواندن ئه وه يه كه له نيوان دووشتي له په گه ز دوور بكرت وه به هوي خه ياليكي به رزه وه وه كه يه كيان پيشان بده ي.

مه بهست له هينانه وه ي ليكچواندن:

ئه وه ي گوماني تيان يه ئه وه يه كه ليكچواندن هه رده م له خزمه ت (ليچوو) دايه چونكه كه ليكچواندن دروست ده كه ين هه موو هه ولمان ئه وه يه كه ليچوو بخه ينه به رچاوان وه كو ده مانه وي ((ليكچواندن پيشه يه كي ره وانبيزي به كاريگه ره و كه ئه هينري بو مه به ستيك يا چه ند مه به ستكي تايه تي ئه هينري هه موو مه به سته كانيش بو (ليچوو) نه گه رينه وه كه شاده ماري ليكچواندنه))^(٢٧) واته هينانه وه ي ليكچواندن له پيناوي (ليچوو) دايه جا مه به ست به رزكردنه وه ي بي ياخود نزمكردنه وه ي. هه رچه نده ره وانبيزه كان باسي چه ند مه به ستيكيان كردووه له هينانه وه ي ليكچواندندا ، به لام ئه وه ي راستي بيت مه به سته كه ته نيا دووشته :

١- بهرزکردنهوهی ئیچوو وهدهرخستنی بهشیوهیهکی زۆر شیوا و پێک و پێک و پرازاندنهوهی به جوانترین شیوه بهخشل و نارایشی لهوچوو.

٢- دزیوو ناشرین کردنی ئیچوو وهدهرخستنی بهشیوهیهکی زۆر نزم و نهفرهت ئی کراو. ناشرین کردنی بهوپهپری توانا به بهدترین وهناحهزترین سیفتهته ناله بارهکانی لهوچوو.

پاسته لیكچواندن پۆلی پوون کردنهوه یاخود دهرخستنی ئیچوو یا چهسپاندنی ئیچوو لهمیشکی گوێگر دهگێرێ ، بهلام مهبهستی سهرهکی كهوا له شاعیر دهكات كه لیكچواندن دروست بكات ههروهو دوو مهبهستهیه كه باسمان كرد :

لهعل و زومرووت و گهوههری ئیمهن
زیخ و بهردی كهژو چیای وهتهن^(٢٨)

لیزه دا لیكچواندن پۆلی پوونکردنهوه و خستنهپوی بینیهوه. شاعیر دهیهوی پوونی بكاتهوه كه زیخ و بهردی كهژو چیای ولاتهكهی چین چهند بهنرخن بهلام مهبهسته سهرهکی یهكه بهرزکردنهوهی ئه شتانهیه كه باسیان دهكات.

پیشیکی پان و تووکی بناگویی درێژو لوول
سۆفی له دینی لاده بهدیمهن له جوو دهكا^(٢٩)

دیسان لیكچواندن پۆلی پوونکردنهوه دهرخستنی باری ئیچوو دیوه ، وهسفی سۆفیمان بۆدهكات زۆر بهوردی ،

بهلام مهبهستی سهرهکی نزم کردنهوهی (ئیچوو)ه كه سۆفی ئهیهوی بهشیوهیهکی زۆر ناشرین پیشانی بدات بۆیه سۆفی یه پیشه پان و پیسهكهی و تووکی لوول و زهرد هه لگهراوی بناگویی بهجوو دهچووینی كه لای موسلمانان به چاویکی نزم سهیریان دهكری یه كهم له بهرئهوهی بپروایان نیه ، دووم له بهر پیس و پۆخلی. له ههر دوو باره كه دا (لهوچوو) پۆلی سهرهکی دهبینی له وهدهرخستنه ئه گهر لهوچوو شتیکی جوان و ناسك و بهرز بوو ئهوا ئیچوو ش هه مان سیفته وه دهگری و خوئه گهر (لهوچوو) شتیکی به دو ناشرین و نه فرهت ئی کراو بوو ئه وسا (ئیچوو) ش هه مان ناشرینی و دزیوی وه دهگریت. ابن الاثیر دهلی ((لیكچواندن ئه وهیه ئه و فرمانه ی كه له سه ره لهوچوو دراوه له سه ره (ئیچوو) ش بدرییت^(٣٠) واته له ههر دوو حاله تدا لهوچوو ئه رکی بهرز کردنهوه یاخود نزم کردنهوهی ئیچوو دهگریته ئه ستۆ كه مه بهستی سه ره کی لیكچواندنه. كه واته ئیچوو به پیی لهوچوو دهگۆرێ ئه گهر لهوچوو جوان و دلرفین بوو ئهوا لیكچوو ش وهكو ئه وه ده بی.

خۆئەگەر لە وچوو ناشرین و نەفرەت ئی کراو بوو ئەوا ئی چووش هەمان قوری بەسەردا دەکری. واتە لە وچوو هەردەم لە خزمەت ئی چوو دایە بەباش و بە خراپ. کەواتە لیکچواندن بەگشتی لە خزمەتی ئی چوو دایە. وەهەر لەبەر ئەویشە دروست دەکریت.

جۆرەکانی لیکچواندن :

لیکچواندن گەلیک جۆری هەیه بەپی ئی ئەودابەش کردنانە ئی کە تانیستا کراون بەپی هەستی و ژیری و بون و نەبونی ئەوزارو لیکچون. و ژمارە... هتد. راستە لیکچواندن بەپی بنەماکان دابەش دەکری بۆ چەند بەشی: بەلام سەیر دەکەین یەکیک لەم بەشەنە لە چەند جۆریکی لیکچواندن دووبارە دەبیتهوه. بۆ نمونە لیکچواندن پەوان کە تەنیا دووبەنەمای تیا یە لە لیکچواندن ئاسای دەرکەوی. یاخود لیکچواندن ئاوه ژودا. هەر وەها گشت بەشەکانی لیکچواندن کە بەپی ئی بنەماکان دابەش کراون دەتوانن لە زۆر جیگە دووبارە ببەنەوه. جگە لەوه هەندیکیان هەر وەکو یەکن بەلام بەگۆیرە ئی دووشت دابەش کراون لە هەرشوێن بەگۆیرە ئی شتی وە دووناوی جیا یان دراوەتی. وەک لیکچواندن جەختا و لیکچواندن درێژە. سەیر دەکەین هەردووکیان ئی چوو لە وچوو و لیکچونیان تیا یە تەنیا ئەوزاریان تیا ئی نیه. واتە هەردووک یە ک شتن کە چی لیکچواندن کە بەپی بوون و نەبونی ئەوزار دابەش کراو ناوی نراو لیکچواندن جەختا و بەلام کاتی بەپی بوون و نەبونی لیکچون دابەش دەکری ناوی دەر ئی لیکچوانی درێژ.

وختی رحمة دولبەرا میوانی دەولەخانەتم

تۆ ئەگەر لەیلا منیش مەجنونە کە ئی دیوانەتم^(۳)

ئەگەر ئەو لیکچواندنە ئی کە دە ئی (منیش مەجنونە کە ئی دیوانەتم) وەر بگرین سەیر دەکەین لیکچواندن جەختا و ئەگەر بەپی بوون و نەبونی ئەوزار ناوی بنی ئی واتە هەردووش تە کە یەکن بەلام بە دوو جۆر دابەش کراون واتە ئەمانە جۆری سەرەکی ئین لە لیکچواندن باشتر وایە بلی ئین بەشەکانی لیکچواندن بەپی بنەماکان هەر وەک مامۆستا عەزیز گەردی دابەشی کردون. ئینجا جۆرەکانی لیکچواندن دیاری بکەین کە ئەم بەشەنە ئی پیشوو لە گەلیان دووبارە دەبیتهوه لە گەل جیاوازی جۆرەکانیدا. بۆیە لێرەدا بەشەکان دیاری دەکەین بەپی خشتە یە ک کە لەسەر بنچینە ئی بنەماکان دابەش کراون ئینجا جۆرە سەرە کیهکانی لیکچواندن باس دەکەین.

جوړه سهره كيه كاني ليكچواندن :

به گويړه جوري دروست بوون و ناوه پوكي ليكچواندن ده توانين جوړه كاني ليكچواندن ديارى بكهين. كه هر جوړيك چهند خاسيه تيكي هيه جياوازه له گهل نه واني ترا.

۱- ليكچواندنې راسته وخو. ليچوو له وچوو به شيويه كي پوون و ئاشكرا ديارن. چهند جوړيكي هيه :

۱- ليكچواندنې ئاسايي :

ئهم ليكچواندنه به شيويه كي ئاساي له نيوان دوشتا دروست ده كرى. سيفه تي ليچوو له له وچوو كزتره وه به هوى سيفه تي زهق و گه شاوهى له وچوو ليچوو ده خريته پوو و پونده كريتته وه. واته هردهم له وچوو له ليچوو گه شاوه تر ده بى.

ئهو گهردنه بى گهرده كه وهك ته ختي بلووره

ئهو ليوه كه وهك خونچه ته پرو ناسك و سووره (۳۲)

۲- ليكچواندنې ئاوه ژوو :

ئهم ليكچواندنه پيچه وانهي ليكچواندنې ئاساييه چونكه ليچوو و له وچوو جي گوركي ده كه ن. واپيشان ده درى كه ليچوو له له وچوو جوان و ناياب تره بويه له برى نه وهى ليچوو به له وچوو بچوئيريت له وچوو به ليچوو ده چوئيرى. ئه ميش بوئه وهيه نه وشتهى كه شاعير باسى دهكات زور به زهقى بيخاته پوو و زياتر گرنگى پى بدرى. (ليكچواندن پيچه وانه ده كريتته وه ليچوو ده كرى به له وچوو وه به پيچه وانه. سو ده كهى بو له وچوو ده گه كريتته وه به بيانوى نه وهى كه ليچوو له له وچوو پوون و ئاشكرا تره له پووى ليكچوننه وه) (۳۳) واته ليكچواندنه كه ئاوه ژوو كراوه ته وه. ليچوو به پوون تر ده خريته پوو له له وچوو. (ليكچواندنه كه هله ده گه كريتته وه به جوړى : ليچوو ده بى به له وچوو وه له وچوو ده بى به ليچوو) (۳۴) واته هه موو شته كان پيچه وانه ده كريتته وه (ليكچواندنې ئاوه ژوو نه وهيه كه ليكچواندنه كه وه ربيگيرين) (۳۵) ليړه دا شاعير نه وشتهى نه وهى بيخاته پوو نه وهنده له لاي خو شه ويسته نايكا به ليچوو به لكو له برى نه وهى به شتيكي بچوئيرى هله ده ستي شتيكي زور جوان و نازارى پى ده چوئيرى بو نه وهى زياتر بايه خى پى بدات.

نمونهى پووى تويه ماهى تابان

نه ظيرى مووى تويه پهنگى قهرتان (۳۶)

گهردنى كوردى له كيوى بيستون مه حكه متره

چونكه سهد ساله له ژير بالى خه مايه و نانهوى (۳۷)

۳- ليكچواندنې په سه نديده :

ئهم جوړه له دروست بووندا ليكچواندنې ئاساييه به لام له دواى دروست بوونى شاعير په شيمان ده بيتته وه له وهى كه ووتى ده ربرينيكه ده رى ده خات كه ليچوو له له وچوو په سه ندره (له

جۆرهدا شاعیر شتیك به شتیکی تر دهچوینی له دوایی دا دهگهپریتتهوه لیچوو له لهوچوو پهسهندتر دهكات) (٣٨) شاعیر لیكچواندنهكه

دروست دهكات ، دلێشی برۆی نادات كه لهوچوو له لیچوو گهشاوهتربی بۆیه لهقسهكهی خۆی پهشیمان دهبیتهوه و بههۆی رستهیهك یا فریژیک دهری دهكات كه لیچوو له لهوچوو رازاوهتره. (وا ئهبی كه ئهتهوی شتیك به شتیکی تر بچوینی لیچوو پهسهندتر بکهی له لهوچوو) (٣٩) ئهم جۆرهش وهك لیكچواندنی ئاوهژوو بۆهوهیه كه پیشان بدری لیچوو له لهوچوو رهندتره بهلام جۆری دروست بوونی لیكچواندنهكه لهگهڵ ئاوهژوو جیاوازه.

شاعیر دهههنی خونچهی شهبههی گول کرد
نهیزانی خهتای کردبوو وهلاهی بهسهر چوون (٤٠)
پوومهت بهدری مونیرو پهرچهمت وهك مشکی تاب
لهو خجل ما ئافتاب و لهوشکا قهدری گولاب (٤١)

٤- لیكچواندنی دووسه ره :

لهم جۆرهدا شاعیر لیكچواندنیکی ئاسای له نیوان دووشت دروست دهكات. ئینجا لیكچواندنهكه ههڵدهگیریتتهوه جی گۆرکی له نیوان لیچوو له لهوچوو دهكات یاخود به پیچهوانه) نوسه ر یا هۆنه ر شتیك به شتیکی تر بچوینی، پاشان بگهپریتتهوه و لیكچواندنهكه وهربگیري (٤٢) ئهگه ر لیكچواندنهكهی كه جاری یه كهم دروستی دهكات ئاسایی بیته كه ههلی دهگیریتتهوه دهبیته به ئاوهژوو وه ئهگه ر ئاوهژوو بوو دهبیته به ئاسایی. واته دوو لیكچواندنی تیا دهبیته. یهکی ئاسایی و یهکی ئاوهژوو.

هه رناله واله بورجی جهلالا وهكو هیلال
هه رماهه وا لهكونجی مهلالا له نال ئه چی (٤٣)

٥- لیكچواندنی وینهیی :

تا ئیستا ئه ولیكچواندناهی كه باسما ن کردن شتیك به شتیك دهچوینری یا دوشته به شتی : یا شتیك به دووشت. كه سیفه تی هاوبهش له نیوانیادا هه بیته. بهلام لیكچواندنی وینهیی بهم شیویه نییه بهلكو وینهیهك به وینهیهك دهچوینری كه دهلیین وینه واته له چه ند ره گه زیك پیک هاتوه. ره گه زه كان به جۆریك یه کیان گرتوه وینه کیان دروست کردوه (له جیاتی ئه وهی شتیك به شتیکی تر بچوینری وینهیهك به وینهیهکی تر ئه چوینری. مه به ست له وینه ئه وهیه له چه ند پارچه یه کی زۆر پیک هاتبی ئه و پارچانه به رهنگیکی واتیک هلكشاین كه بوین به یهك شته و وینه کیان دروست کردبی) (٤٤) وینه له چه ند پارچه یهك پیکهاتوه هه ریهك له و پارچانه سیفه تیکی هه یه بهلام سیفه ته كان به شیویه تاك نین بهلكو یه کیان گرتوه و تیکه ل یهك بوون بۆیه كه دهلیین وینه واته كۆمه لیک سیفه تی یهك گرتوو. (لیكچواندنی وینهیی ئه وهیه كه رووی لیكچواندنه كهی له چه ند سیفه تیك پیکهاتبی و یه کیه تیه کیان دروست کردبی) (٤٥) واته لیكچواندنی وینهیی

لهنیوان دوو وینه دهبیئت که ههریهکه لهکۆمهله رهگهزیک پیکهاتبی وه ههریهکهیان کۆمهله سیفهتیکی یهگرتوی ههبیئت.

(سهیوان) نهضیری گونبهدی کهیوان سهبزوصاف

یاخود بووه به دائیرهئى ئهنجومی قووور^(٤٦)

دهوری پوستانت له زولفت جهدهله

وهک لهحلقهئى ئابه نووسا گوئی عاچ^(٤٧)

گۆشهئى سیامال هۆرداو دیاوه

چون مانگ نهگۆشهئى ههورسیاوه^(٤٨)

ب-لیکچواندنی ناراستهوخۆ :

لهمجۆره لیکچواندنهدا لیچوو لهوچوو روون ناکریتتهوه یاخود بلین بهشیوهیهکی ناشکرا ناخریتته روو بهلکو هیمایهکی بۆدهکریتت وه لهمانایهکهوه تیئى دهگهین که لیکچواندنه (لیکچواندنیکه لیچوو، لهوچوو تیا یا روون ناکریتتهوه وهک وینهیهک له وینهکانی لیکچواندنهکان که ناسراون. بهلکو بههۆی چهند هیمایهک له پیکهاتبیهوه. وه ئهم جۆره لیکچواندنه بۆ ئهوه دههینریتتهوه وه که بسهلمینرئى ئهوشتهئى دراوهته پال لیچوو دهگونجیت)^(٤٩)

بههۆی چهند هیمایهک لهپیکهاتبی لیکچواندنهکه بۆمان دهردهکهوئیت کهئهمه لیکچواندنه ئهگینا دووتهوهرهکهئى لیکچواندن که لیچوو و لهوچوون نهخراوتهه روو(بیرى سهرهکی که لیکچواندنی ناراستهوخۆ لهسهربنیات دهکری ئهوهیه که ئهم جۆره دهربرینه وهکو جۆرهکانی تری لیکچواندن کهبهسهرمانا تی پهروون دوو بنهماکه تیا به دهرناکهون بهلکو هیما بۆ لیچوو و لهوچوو دهکریتت وهله ماناوه تییان دهگهین وه ههردهم لهوچوو سهلماندنیکه بۆ گونجاوی ئهوشتهئى که دراوهته پال لیچوو)^(٥٠) لهدوای ئهمهش ههمان پیناسه دووباره کراوتهوه.^(٥١) لهم جۆرهدا لهرووی دهرخستنی لیچوو و لهوچوو بهرامبهر یهک کردنیان که لهجۆرهکانی تری لیکچواندنا هیه بهدی ناکری. ههرلهم شتهشدا جیاوازه لهگهلیانا. شاعیر لیکچواندن دروست دهکات بههۆی هیمایهکهوه لهمهبهستی شاعیر دهگهین که مهبهستی لیکچواندنه واته له ناوهپۆکهوه لیکچواندنه بهلام تهوهرهکانی دهرنهخستوهه تهنیا بههۆی هیماوه دهزانرئى کهئهمه لیکچواندنه.

چ صلحیکه ووتم زولفت روو پیکهوهن دايم

ووتی ههرگیز لهشهودا مهجلیسی من بی چرانابی^(٥٢)

شاعیر دهیهوی لیکچواندن له نیوان رووی پرشنگذاری یارهکهئى که لهناو زولفی رهشایه لهگهلی چرا له شهوی تاریکا بکات لییره لیچوو و لهوچوو بهشیوهیهکی ناشکرا دیارنن بهلام کهشعرهکه دهخوینیتتهوه لهکپۆکی ماناکهئى تی دهگهین کهشاعیر دهیهوی ئهوشتانه بهیهک بچوینی.

لهشینى فرقهتی ئهودا ئهوهنده ئهشکی سوورم پیت

بهدهوری جیگهها تا بردهکاتن دیده گولزاره^(٥٣)

شاعیر دەلی له دەوری دلبره گریاوم و فرمیسی خویناویم پشتوو له دەوره شما تا چاو
برده کات گول و گولزاره. له کرۆکی باسه که وه تیده گهین که شاعیر مه بهستی یه تی بلی
فرمیسه که کانم سوورن وه گولاله سووره.

واته لیچواندن له نیوان فرمیسی خوی و گولاله سووره بکات.

که بالای دولبهری دی سهرو بوستانی وتی شهرته

ئیتتر خوم دهرنه خهم ته رکی لیباسی و بهرگی ئه خزهر کهم^(٥٤)

شاعیر به ناراسته وخو لیچواندن له نیوان بالای یاره کهی و سهروی بوستان کردوه واته
بالای چواندوه به سهروی بیستان. دواي ئه وه په شیمان بوته وه له قسه کهی بویه به نیوه دیپری
دووم دهری ده خات که بالای یاره کهی له بالای سهرو پیک و جوانتره. شاعیر ئه وشتانهی هه مووی
به شیوه یه کی ناراسته وخو کردوه واته لیچواندن که په سه ندیده یه به لام به شیوه یه کی
ناراسته وخو. که واته ئیمه ده توانین جو ره کانی لیچواندن به ناراسته وخوی دهر بپین.

پۆلی لیچواندن له دروست کردنی وینهی شعری

لیچواندن پۆلیکی گرنگ و فراوانی هه یه له پازاندنه وهی وشه و به پیژکردنی گوزاره دا له
ههردوو بواری زمان و ئه ده ب دا وه: پوون کردنه وه. دهرخستنی لایه نی شاراوه ، کورتپری ،
وشه کاری ، چه سپاندنی لچوو له میشکی گو یگردا ، دهرخستنی باری لچوو ، جهخت
کردن... هتد. به لام ئه وهی ئیمه مه بستمانه پۆلی لیچواندن له داهینانی وینهی شعری. وینهی
شعری چی یه ؟ وینهی شعری یه کی که له ره گه زه کانی شعر. شتیکی تازه نی یه (وینهی شعری
شتیکی نوی نی یه. شیعر له و پۆزه وه پیدابوو تا ئه مرۆ له سه ر وینه بنیات نراوه به لام
به کارهینانی وینه له شاعیریکه وه بۆ شاعیریکی تر جیاوازه. ههروهک شعری تازه جیاوازه له شعری
کۆن له پوی به کارهینانی وینه وه)^(٥٥) واته وینه له هه موو شیعریکدا هه یه به لام جوړی
به کارهینانی جیاوازه (وینه له ساده ترین مانا کهی دا وینه یه کی به وشه کی شراره. وه سف و خوازو
لیچواندن له وانه یه وینه یه که بخولقیین)^(٥٦) وینهی هونه ری سه رده نجای تا قی کردنه وه و هه ست
کردنی شاعیره. پۆزانه شته کانی جیهانی هه ست پی کراو له هزی خوی تۆمار ده کات. له وکاتانه ی
که پووبه پوی سوزو هه لچوونه کانی خوی ده بیته وه به هیزی خه یال سوود له وشته تۆمار کراوانه
وه رده گری و به یه کی که له هوکاره کانی دهر بپینی خه یال ده یان خاته پروو.

ئه زرا پاورند ده لی (وینه تی که ل بوونی عه قل و سۆزه له چرکه یه کدا له چرکه کانی ژیاندا)^(٥٧)

واته وینه تی که ل بوونی عه قل و سۆزه. کیتس ده لی (وینه له شیعر دا وه کو کۆمه لیک ئا وینه ی
له دواي یه که هاتوو که هه ریه که له گو یه کی جیاواز دانرابی به جوړیکه بابته که په پیشان ناده ن به لکو
گیان و روخساریشی پی ده به خشن وه له توانایاندا یه که گیانیکی هه ست پی کراوی پی به خشن و
به که وینه به رچاو) (٥٨) واته ئه رکی وینه ته نیا پیشان دانی بابته که نی یه به لکو ده توانی شیوه یه که

بۆ بابەتەكە دروست بكاو گیانی بخاته بهر وای لی كاكهسانی ترههستی پی بکهن وه شیوهی بیته بهر چاویان. یه کیك له رهگهزه گرنگهکانی وینهی شعری ئەندیشهیه (خه یال بنچینهی وینهیه هه رچ پلهیهکی هونهری هه بیته) (٥٩) هه ره ههوی خه یاله که شاعیر دهتوای بگاته راستییهکان وه پونیان دهکاته وه و دهیانخاته بهردهم خوینهران. (بابتهی داهینانی وینه له هه ر شتیك ده وهستیته سه ر هیزی خه یالی شاعیر) (٦٠) واته که رهستهی سه رهکی له وینهی شعری دا خه یاله. تا خه یالی شاعیر بهرزه فتر بی وینه که قه شهنگ تر ده بیته. ئە وهی پوون و ئاشکراشه یه کیك له پریگاکانی دهر پرینی خه یال لیكچواندنه (زمانی دهر پرینی ئەندیشه له په وان بیژی عه ره بی و کوردی دا له سی بابتهی سه رهکی ئەنجام دراوه. یه که میان لیكچواندنه) (٦١) یه کیك له پریگاکانی دهر پرینی خه یالی شاعیر لیكچواندنه. واته لیكچواندن له سه ر بنچینهی خه یاله وه بنیات دهنری. تا خه یال تیژ په وتربی لیكچواندنه که رازا وه تر ده بی هه ره بویهش په وان بیژان جوانترین وه بهر زترین لیكچواندن له لایه ن ئە وهیه که له نیوان دوو شتی زور دور له رهگهزه وه پوودات. (لیكچواندن لایه نیکی گرنگی وینهی شیعی پیكده هیته) (٦٢)

ئە و وینهیهی که له خه یالی شاعیر دا دروست ده بیته دهتوانی به گه لی پیگه بیخاته پوو ، یه کیك له و پریگایانه لیكچواندنه (شاعیر ئە و وینهیهی که خه یالی کیشاویه تی به هوی گه لی شت دهتوانی ده ری خات له وانه وه سف ، لیكچواندن ، خوازه ، درکه ، په مز ، ... هتد. لیكچواندن یه کیکه له و زاراوانه ی که له مانا و مه بهستی وینه نزیك ده بیته وه) (٦٣) له پوی دروست بونی وینهی شیعی یه وه گه لی بیرو پای جیاواز هیه (وینهی په وان بیژی جیگه یه کی بهرزی هیه به لām تاکه جو ریش نی یه له وینه دا) (٦٤) له گه ل ئە وه شدا ئە مه ئە وه ناگه یه نی که پۆلی لیكچواندن کهم بکریته وه راسته پیگه ی تره یه بۆ دروست کردنی وینهی شعری به لām لیكچواندن له نیو هه موویاندا پۆلی سه رهکی هیه له دروست کردنی وینهی شیعی. (هونهری لی چوون دهستیکی بالای هیه له دهر خستنی و رازاندنه وهی وینه کیشانی وینهی شیعی شاعیراندا) (٦٦) جگه له وه لیكچواندن له توانای دایه وینهی ژیری والی بکات ههستی پی بکری وه شیوهیه کی بۆ دروست بكاو گیانی بخاته بهر (لیكچواندن ئە و هونه رکاری یه یه که وینهی روون بیژی ده خاته روو ومانا ههستی یه که ی ده چه سپینی ئە مهش به هوی توانای له دوانه هاتووی لیكچواندن له رهنگ کردنی شیوه به سیبه ری داهینراو و بهرگی جو ر او جو ر) (٦٧) لی رده دا بۆ مان دهر ده که وی که لیكچواندن چ رۆلیکی گرنگی هیه له داهینانی وینهی شیعی و تا لیكچواندنه که له نیوان دوو شتی دور له یه که وه بیته لیكچواندنه که به تین تر ده بی و وینه که ش ناسک و جزانتر ده بی بی گومان وینهش یه کیکه له رهگهزه سه رهکی یهکانی شیعی. ئە زرا پاوه ند ده لی (باشتر وایه به در یژی ژیا نته یه وینهی شیعی پیشکهش بکه ی نه ک کو مه لی کتیب به ره هه م بینی) (١٨) نازک مه لائکهش ده لی (نه بوونی وینه له شیعی ردا جوانی وره سه نایه تی یه که ی وون ده کات) (٦٨). شیعی کوردیش پریه تی

لهوینەیی شیعیری جوان جوان شاعیر به‌خه‌یالی به‌رزوی و بیری و وردی گه‌لی وینەیی قه‌شه‌نگی کیشاوه
له‌م کاره به‌رزه‌شدا سه‌ره‌رای ریگا‌کانی‌تر هونه‌ری لی‌کچواندنی به‌کار هی‌ناوه .

دل موضمه‌ حیلی ده‌رده وه‌کو دیده له‌نمدا

حه‌یران و په‌ریشانه وه‌کو قه‌تره له‌یه‌مدا (٦٩)

وینە‌یه‌کی زۆر جوانی دروست‌کردووه . له‌بری ئه‌وه‌ی فرمیسک بخاته‌ناو چاوه‌وه هاتووه چاوی
له‌ناو فرمیسکدا وون کردووه که‌هاموو خه‌یالی‌ک په‌ی پی نابات ئینجا هاتووه فه‌وتانی دلی له‌ناو
ده‌ردو غه‌مدا چواندووه به‌وون بوونی دل‌وپی‌ک ئاو کاتی ده‌که‌ویتیته ناو ده‌ریا‌یه‌کی پان
وبه‌رین . ئه‌مه‌ش ئه‌و په‌ری سه‌رگه‌ردانی وبی سه‌روشوینی‌یه سه‌یر ده‌که‌ین به‌هوی لی‌کچواندنه‌وه
جوانترین وینە‌یی دروست کردووه .

هه‌روه‌کو قه‌وس و قه‌زه‌ح باده‌س له‌گه‌رده‌ن دا نیشین

تۆبه سوخمه‌ی ئال و سه‌وز و من به‌ره‌نگی زه‌رده‌وه (٧٠)

وینە‌یه‌کی ناسکه شاعیر و یاره‌که‌ی به‌یه‌که‌وه دانیشتوون . شاعیر ره‌نگ زه‌رد و داماو یاریش
به‌جلی ئال و والاوه ره‌نگی سه‌وز و سوور خه‌یالی شاعیر ئه‌م ره‌نگانه‌ی تی‌که‌لاو کردووه وینە‌یه‌کی
جوانی لی دروست کردووه . نه‌یتوانیوه چۆن ده‌ری به‌ری هه‌لساوه ، ئه‌م وینە‌یه‌ی به‌هوی
لی‌کچواندنه‌وه له‌وینە‌ی جوانی قه‌وس و قه‌زه‌ح دا پیشان داوه .

دل‌م هاوینە بو وه‌سلی ، به‌لام ئه‌و مه‌یلی زستانه

خه‌زانی بو‌یه‌کرد خه‌لقینه‌ عومری وه‌ک به‌هاری‌من (٧١)

وینە‌یه‌کی زۆر جوان و دل رفینە له‌و کاته‌ی دلی عاشق ته‌نوور ئاسا گری سه‌ندووه وگه‌رمی
بلاوده‌کاته‌وه له‌تاو خو‌شه‌ویسته‌که‌ی ده‌لی‌ی وهرزی هاوینە له‌گه‌رمی دا . که‌چی له‌ به‌رامبه‌ریا یار
بی مه‌یل و ئاره‌زوو سارد و سپ وه‌کو زستانه هه‌ر‌بو‌یه ته‌مه‌نی تازه‌ی نه‌وبه‌هاری شاعیر وه‌کو پایز
که‌لا ری‌زانیه‌تی . لی‌ره شاعیر به‌هوی لی‌کچواندنه‌وه توانیویه‌تی وینە‌یه‌کی جوان دروست بکات تیایا
ئه‌وباره‌ی که‌له‌نیوان خو‌ی و یاره‌که‌یدایه بخاته‌هه‌و و به‌هه‌ر چوار وهرزه‌کانی سالی بجوینی له‌م
کو‌کردنه‌وه‌شدا وینە‌که‌ باشت‌ترین سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌ست هی‌ناوه .

(ئه‌حمه‌د موختار به‌گ و لی‌کچواندن)

ئه‌حمه‌د موختار به‌گ وه‌کو شاعیرانی سه‌رده‌م و پیش سه‌رده‌می خو‌ی هه‌ولی داوه
شیعه‌ره‌کانی به‌ هونه‌ره‌کانی پوانبی‌ژی به‌گشتی و پوانبی‌ژی به‌تایبه‌تی پرازی‌نیته‌وه گه‌لی‌ک له
هونه‌ره‌کانی ئه‌م لقه‌ی له دووتۆی شعره‌کانیدا به‌کار هی‌ناوه . له‌وانه لی‌کچواندن ، خوازه ، خواستن ،
وه‌ک یه‌کی ، درکه ، له‌ناو ئه‌م هونه‌ره‌کاندا به‌په‌له‌ی یه‌که‌م لی‌کچواندنی به‌کار هی‌ناوه و توانیویه‌تی
خو‌ی تیایا بنوینی و وه‌ستا یه‌تی خو‌ی بخاته‌هه‌و . (به‌ئاره‌زوو و بو به‌هره نواندن به‌لای به‌لاغه‌ت

گهريدا نهچووه ، بهلام كه سههعهتيكي سهر بهبلاغهت خوئي هاتوته بهردهست زور بهرهواني شتيكي جواني لي دروست دهكات)^(٧٣) نهگر گهشتيك بهناو گولزاري شيعري ئهم شاعيره هست ناسكهدا بكهين ، خومان لهناو خهرمانيك له هونهرهكاني روانبيژي دا دهبينينهوه. ئهم ههموو هونهره جوراو جوروي رهوانبيژي كه دئته بهر چاومان و بهوشيويهه كه بهكارهاتوون خوئي لهخويدا دهلالهت لهوه دهن كهشاعير دهستيكي بالاي ههبووه له هونهرهكاني رهوانبيژي دا وهشارهزايهكي تهواوي ههبووه. ئهم ههموو هونهرهجي جوراو جورانهي كه بهكاري هيناون ويستويهتي خوئي دهربخات و بي سهلميني كهچهند دست رهنگينه. ئهم ههموو هونهرهجي كه شعرهكاني پيرازاندوتهوه قهت بهريكهوت نهبووه خوماندوكردن و بهدوا گهپاني تيايه چونكه ناشي بهريكهت دروست بين وه شاعير خوئي بهدواياندا نهگهريت. لهوانهيه شاعير وهك زو ربهي شاعيراني تر زانستي رهوانبيژي نهخويندبي بهلام وهك دهنانين شاعيرمان دانيشتوي كویره دييهك نهبووه بهلكو ديوهخانهي باوكي جيگهي بهيهك گهيشتنن شاعيران بووه جگه لهوهش ديوان و كهشكولي شيعري شاعيراني كوردو فارسيان ههبووه. واته شاعير نهگر رهوانبيژيشي نهخويندبي نهوا لهناو شعري شاعيرهكاني پيش خوئي ئهم هونهرهجي ديوه ، هيچ نهبي ويستويهتي لاسايان بكاتهوه و ئهويش شعرهكاني خوئي بي بنهخشيئي. ئهمهش هيچ لهدهست رهنگيني نهحمهه موختار دوور نييه. كهواته شاعير بههيچ جوريك بي ناگانهبووه لهرهوانبيژي وه ئهمهه كهكردويهتي بهريكهوت نهبووه. ئهوهي ليهدا مهبهستمانه هونهري ليكچواندنه. شاعيري بير تيژ وخيال بهرز وناسك مهلي خهياي بهناو گولزاري ليكچواندندا گهراوه هر گوليكي بينيبي بهدورهيا خولي داوه بهگهلي شيوهي جوان ورهنگين چريكاندويهتي وئاوازي قهشهنگي لي خولقاندوه. شاعير بهشهرابي ليكچواندن خوئي مهستكردوه وتوانيوهتي جوانترين وبهپيژترين جورهكاني ليكچواندن بكاته دهستهگولي رهنگين و له يهخهي شيعرهكاني بدات ، بهشي ههرهزوري جورهكاني ليكچواندن لهناو شيعرهكانيدا بهرچاو دهكهون كهبهشيويههكي زور ووردو شارهزايانه بهكار هاتوون. بههويانهوه گهلي وينهي شيعري دلفرين دروست كراوه. وينهكان زور بهناسكي هونراوتهوه. ئهمانهش شايهتي دست رويي وليهاووي شاعير دهن لهشيعر بهگشتي لهليكچواندن بهتايبهتي ، شاعير ههولي داوه ليكچواندنهكان بهجوريكي تايبهتي دروست بكات. ليهدا ههول دهديسن چونيتهي بهكار هينانين بخينه روو وه رهگهزهكانيان ديار بهكهين.

حالي پهشيوه دل بهخهياي دوو زولفي تو

ههروهك وهنهوشه مل كهچه بو تاقه خالهكهت(٧٤)

دهيهوي باسي پهشيوي دلي خويمان بو بكات لهو كاتهي خهياي زولفي يار دهكات. بو ئهم مهبهسته ليكچواندني دروستكردوه لهنيوان دلي خوئي وهنهوشه. وهنهوش ههردهم لهژيرهويه وهك مل كهچ دياره. دهلي چون وهنهوشه ههردهم بو گولهكاني تر مل كهچه بهم جوره دلي منيش بو تاقه خالهكهي سهر گوناتان مل كهچه. ليهدا هر چوار بنههاي ليكچواندني بهكارهيناوه كهواته ليكچواندنهكه بهرهللايه :

خوینی سیاوه حشه به قوربان ماچی لیوی ئالی تو

چی بوو تاکه ی نابریتۆ رۆحه کهم ئەم مادهیه (٧٥)

دیاره شاعیر رۆژی له رۆژان له ناکاو دەمی یاری ماچ کردوو. ئەم ماچە بۆتە کیشە و هەر نەبراو تەوێ جا بۆ ئەوێ دەری بخا بۆمان که چەندی خایاندوێ ئەک کیشەیه له هەمان کاتدا چەند بەنرخ بووێ ئەم ماچە. هاتووێ چواندوو یەتی بە خوینی سیاوێشی کورێ که یکاوس که بووێ بە مایهێ شەریکی دوور و درێژ له نیوان و تاران و لیڕەدا له بنه ماکانی لیچکواندن تەنیا ئەوزار دەر نه که و تووێ بۆیه پێی دەوتری لیچکواندنێ جهختاو. که ئەوزاری تیا نی یه.

نمونه ی رووی تۆیه پەرەیی گۆل

فیدات بم ئەهێ به نی جهرگ و پەرەهێ دال (٧٧)

هەرچەندە شاعیر لیچکواندنێ ئاوێ ژووی به کار هیناوێ به لām له رووی بنه ماکانی لیچکواندنێ و تەنیا سیان دەر که و توون و ه رووی لیچکواندنێ دەر نه که و تووێ. ئەم لیچکواندنێش پێی دەوتری قۆله. (٧٨)

دەمت غونچە ، قەدت سەرۆه ، لەبت لەعلی بە دەخشانه

عەجەب شوخیکی غەداری فیدای ئەو زۆلفی تاتانم (٧٩)

لیڕەدا جوړه لیچکواندنێکی به کار هیناوێ که تەنیا دووبنەما دەر که و توون ئەوانیش لی چوو و لهو چوون. ئەم جوړهش پێی دەوتری لیچکواندنێ رهوان.

لیچکواندن	ئەوزار	لهو چوو	لی چوو
--	--	غونچە	دەم
--	--	سەرۆ	قەد
--	--	لەعلی بە دەخشان	لەب

بەسورمەهێ ئاوی داوہ ، ئەو نیگارە خەنجەری ئەبرۆی

شەهیدێ غەمزەهێ خوینێرێژی بۆیه مات و بێ دەنگە (٨٠)

لیڕەدا دیسان شاعیر لیچکواندنێ رهوانی به کار هیناوێ به لām ئەمجاره لهو چوو پێش لی چوو هاتووێ. که دەلێ (خەنجەری ئەبرۆی) واتە ئەبرۆی وەک خەنجەری.

بەرقي ئاوہ سەیلێ دیدەهێ من لەهيجری دولبەرم

هەر ئەلێهێ هەوری بەهاره نالە و تۆفان ئەکا (٨١)

دووشتی بەیەک شت چواندووێ ئەم جوړهش پێی دەوتری لیچکواندنێ تەخت (٨٢)

لیچکواندن	ئەوزار	لهو چوو	لی چوو
نالە و تۆفان	هەر ئەلێهێ	هەوری بەهار	بەرقي ئاھ سەیلێ دیدە

گرپه و گرپی ته نووره بلیسهی هه ناسه کهم

سیروان و تانجه روپه خوږه ئاوی چاوه کهم (۸۳)

له نیوه دیږی یه کهم دا یه شتی چوواندوه. به لام له نیوه دیږی دووهدا یه شتی به دووشت

چوواندوه. ئەم

جوړه لیكچواندنهش پیی دهوتری لیكچواندنی كو (۸۴)

لیكچوون	ئهوزار	لهوچوو	لی چوو
خوره	سیروان -- تانجه روپو		۱- ئاوی چاو

له رووی ریزکردنی لیكچوواندن و له دیږه شیعره کانیشتا دیسان درییغی نه کردوه:

روومهتت به دره ملت مینای سافه بی غه شه

دهم قوتووی دانهی دوږی ده ریایه ، لیوت شه که ره (۸۵)

له دیږه شیعره دا چهند لیكچواندنیکی به کار هیناوه، به لام هه رییه که یان سه ریبه خوپییه وه به وی

تره وه نه به ستراوه، لیكچواندنیکی ته واو کردوه ئینجا چوته سه ره ئه وهی تر. ئەم جوړهش پیی

دهوتری لیكچواندنی بلاو (۸۶) هه موو لی چوو له وچوو کانیشتا هه ستین. وه تاک تاک به یه که وه

چویندراون.

لیكچوون	ئهوزار	لهوچوو	لی چوو
--	--	به در	پوومهت
ساف و بی غه شه	--	مینا	مل
--	--	قوتووی دور	دهم
--	--	شه که ره	لیو

پوومهت و خالت له پیش چاوم نیگاری نازهنین

هه ره له عینی رهنگی ماهو شکلی په روینی هه یه (۸۷)

له نیوه دیږی یه کهم دا دوو لی چووی هیناوه ئه وانیش (پوومهت، خال). له نیوه دیږی دووهد

دا دوو له وچووی هیناوه به شیوه یه کی یه که له دوا یه که ئه وانیش (ماه، په روین). لیكچواندنی

له نیوانیان دروست کردوه.

لیكچواندنه کان سه ریبه خوین. به لکو تیکه ل کران. لی چوو که کان له ته که یه که هاتوون ئینجا

له وچوو که کان هاتوون. واته په یوه ندیان به یه که وه هه یه. ئەم جوړه لیكچواندنهش پیی دهوتریت

لیكچواندنی پیچراوی ریك (۸۸). لی چوو و له وچوو که کان گشتیان هه ستین. تاک تاک به رامبه ره یه که

دهووستن.

لیکچوون	ئەوزار	لەوچوو	لی چوو
--	رەنگ	ماه	پوومەت
--	شکل	پەروین	خال

لێرەدا (عەین) وەك ئەوزار بەكار نەهاتوو بەلكو بەمانای (دەقاو دەق) هاتوو شاعیر بۆ زیاتر جەخت كردن هیناویەتەوه. دەیهوی بلی پوومەت و خالی یارم دەقاو دەق وەكو مانگ و پەروین وە هیچ جیاوازی یەکیان نی. ئەمەش زیاتر بەرەو وەك یەکی دەبات.

نموونهی چاو و پوومەتن مانگ و پەروین

نەخۆشە دال لە لیوت بیئە هەنگوین (۸۹)

لێرەدا هەمان لی چوو و لەوچووکانی دووبارە کردۆتەوه تەنیا لەبیری خالی چاوی داناو. یەك ئەوزاری بەكار هیناوه بەلام جۆری دروست کردنی لیکچواندەكە جیاوازه. لی چووکانی هیناوه لەدوای ئەوان لەو چووکانی هیناوه بەلام بە شیۆهیهکی ناریك ژمارە ی ریز بوونی لەوچووکانی لەگەڵ لی چووکان بەرامبەر یەك نین. ئەم جۆرە لیکچواندەنە پیی دەوتری لیکچواندنی پیچراوی ناریك (۹۰)

لیکچوون	ئەوزار	لەوچوو	لی چوو
--	نموونهی	پەروین	چاو
--	نموونهی	مانگ	روو

لێرەدا شاعیر ئەوزاری لەپیش لی چوو وەهیناوه. لەهەموو جۆرە لیکچواندنیكا ناتوانین بەم جۆرە بەکاری بیئین. لەنیوه دیری دووم دا بەشیۆهیهکی ناراستەوخۆ لیکچواندنی لەنیوان (لیو) و (هەنگوین) دا کردوو.

لەرۆی بەکارهینانی لی چوو لەوچووی سادە و لیکدراویشەوه شاعیر دریغی نەکردوو و ئەسپی خۆی تیا لنگداوه و لەو مەیدانیشا رمی خۆی چەقاندوه.

موو لەپەنچەم بیئە دەر گەر بەم بۆ پیالە من

گەربیی دەستم کەوی دوو مەمکی وەك فینجاکەنە (۹۱)

شاعیر لیکچواندنی لەنیوان مەمک و فنجان دا دروست کردوو هەردووکیان تاکن. مەمک، کە لی چوو و شەیهکی سادەیه فنجان کە لەوچوو ئەویش سادەیه ئەم لیکچواندەنە پیی دەوتری لیکچواندنی سادە - سادە.

چی ئەبی جاری بلی تۆبەو رەقیبەت دولبەرا

لاچۆ سەگباب بەسیهتی کەلبی عەقوورم بۆچی یە (۹۲)

لێرەدا لیکچواندنیکی تری بەکار هیناوه. لی چوو سادەیه (رەقیب) لەو چوو لیکدراوه (کەلبی عەقوور) شاعیر نەهاتوو رەقیب بە سەگیکی ئاسایی بچوینی بەلكو چوواندوویەتی بەو سەگە ی کە پر دەداتە خەلك و گاز دەگری. واتە لیکچواندەكە (سادە - لیکدراوه) ئەویش ئەو یە لی چوو سادەبیئە لەوچوو لیکدراو.

ئەي نىگارى نازەنن لەو رۆژەو دەورى لەمن (٩٣)
سەيلى ديدەم وابە خور دى ھەرەكو سىروانە بوٽ
ليرەدا ليكچواندنيكى دروست كردوو پيچەوانەي پيشوو چونكە لي چوو ليكدراو (سەيلى
ديدە).

ليكچون	ئەواز	لەوچوو	لي چوو
بەخورى	ھەرەكو	سىروان	سەيلى ديدە

دەشوبھي حالى ئەحمەد وەختى وەسلت (٤٩)
بەرۆژ ھەلھاتن و ئەحوالى ئاوانگ
ليرەدا ليكچواندن (ليكدراو) (٩٥) ي بەكارھيئاو. واتە لي چوولەوچوو ھەردوكيان سادەنين
بەلكو ليكدراون. ليرەدا حالى ئەحمەد يەك شت نيە بەلكو لەچەند شتيكپيكاھاتوو.
چواندوو يەتي بەحالى ئاوانگ كە ئەويش تاكە شتيك نيە. ھاتنى يارى چواندوو بە رۆژھەلاتن
ئەوانيش ھەردوك ليكدراون.

ليكچون	ئەواز	لەوچوو	لي چوو
—	دەشوبھي	ئەحوالى ئاوانگ	حالى ئەحمەد
—	دەشوبھي	رۆژھەلاتن	وەختى وەسل

ئەوانەي باسمان كرد جوړەكانى ليكچواندن بوون لە رووى چوونيه تي بارى لي چوو و
لەچوو كە شاعير بەكارى ھيئاون. ئينجا جوړە سەرەكى يەكانى ليكچواندن دەخەيتە روو كە لە
شيعرەكانى ئەحمەد موختار بەگدا رەنگى دەداتەو.

من سىا رۆژى دوو زولفى ھەرەكو زوننارى تۆم
قور بەسەر دل پر لە خوینی ليوى وەك گولنارى تۆم (٦٩)
زولفى يارەكەي چواندوو بە زوننار وليوى چواندوو بە گولى ھەنار. ئەمەش ليكچواندى
ئاسايين وەھيچ بيئەو بەردەيان تيا نيە.

سەرم وەك گۆلە جيگەي بازيا داناو ئەي جانا
سەرى زولفت لە بوچەوگانى بازى ميسلى چەوگانە (٩٧)
ھەمان شت ليكچواندنيكى ئاسايى يە.

ليكچون	ئەواز	لەوچوو	لي چوو
—	وەك	گۆ	سەر
—	ميسلى	چەوگان	سەرى زولف

خه یال روئیکی گرنگ ده گیری له کاری ئه ده بی وهونهری دا تاوای ئی دیت ده بییت به کوله که یه کی بنچینه یی له شاکاره که دا. (خه یال گیانی هونراوه و بابته و بیوکه یه تی) ^(۹۸) هه ر خه یالیشه ده بیته بناغه ی دروست بوونی لی کچواندنی به تین و به پیژ. تاخه یالی شاعیر به رزتر بفری لی کچواندنی قه شهنگ تر ده هونیتته وه شاعیریشمان یه کی که له و شاعیرانه ی که مه لی خه یالی له سه روی هه وره کانه وه با لی لی کداوه. توانیوه تی گه ئی وینه ی لی کچواندنی جوان و ناسک بنه خشیننی.

وه کو نالینی من وایه له عه شقت

فوغان و زه مزه مه ی بولبول له سه رچل ^(۹۹)

عه شق به جوړیک له دلی شاعیردا گری سه ندووه. شه وو پوژ ده نالینی. هه رچه ند بیرده کاته وه نازانی چونیته نالینه که ی خوی ده ربیری چ شتی ک هاوشانی ئه وه تا پی ی بچوینی. هیچ شتی ک وه کو ئه و به تین نادوژیتته وه. بولبول پوژتا ئیواره له م چله وه بو ئه و چل له عه شقی گولدا ده چریکینی و ئه و ناوه دینیتته جوش و خرۆش. پاش ئه م هه موودادو فوغانه له بری ئه وه ی نالینی خوی به چریکه ی بولبول بچوینی چریکه ی بولبول به نالینی خوی ده چوینی ئه مه ش پی ی ده وتری لی کچواندنی ئاوه ژوو که تیا یا گرنگی به لی چوو ده دری وه له بری له وچوو داده نری بو ده ر خستنی تین و ته وژمی ئی چوو. واته شته که به پیچه وانه پیشان ده دات.

خۆم فیدای نیرگسی شه هلا ئه که م ئیستا شه وو پوژ

چونکه وه ک دهیده ی ئه ویاری منه بیمه —اره ^(۱۰۰)

چاوی یاره که ی ئه وه نده له لا جوان و بیماره دلی نایه ت بلئ وه ک نیرگزی شه هلا یه چونکه له بهر چاوی ئه و نیرگسی شه هلا ناگاته ئاستی چاوه کانی یار. بو ئه وه ی جوانی و بیماری چاوی یاری زیاتر ده ربخات. خوی قوربانی نیرگسی شه هلا ده کات چونکه وه کو چاوی یاره که ی بیماره شته که ی پیچه وانه کردو ته وه بو ئه وه ی چاوه ی یار له سه روی نیرگسه وه دابنی.

سبچه ینی زوو له مه شریقه وه پوژ که دینته دهر

رهنگه بلیم که شوبهی شو عاعی جه ماله ته ^(۱۰۱)

خه یالی شاعیر زیاتر به رز ده بیته وه و زیده رویه کی یه کجار زور ده کات بو ئه وه ی جواتنرین لی کچواندن دروست بکات. به یانیان پوژ که له ئاسۆ سه ری دینیتته ده روه زولفی رهنگاو رهنگی په خش ده کات له هه موو شتی جوانتره ئه وسا دوو دله له وه ی که ئه م پوژه جوانه له پرشنگی رووی یار ده چیت یانا. بویه مافی ئه وه به خوی نادات که پوژ له دیمه نی جوانی یار ده چیت که زیده رویه کی زوری تیا یه. نه وه ک یاره که ی دل ته نگ بی. ده لیت له وانه یه بلیم پوژ که له ئاسۆ وه دینته دهر له پرشنگی جوانی یار ده چیت. که ئه و په ری خه یال به رزی و زیده روی شاعیر پیشان ده دات. چونکه ئه وه ی ئاشکرایه له جوانیدا هه ر رووی یار به پوژ چوینراوه. جا ئه گه ر شاعیر پوژی به رووی یاره که ی بچواندبا یه ئه وسا لی کچواندنی ئاوه ژوو دروست ده بوو. که چی شاعیر به وه ش رازی نی یه له وه ش تی پی راندووه. کاتی ده لی رهنگه بلیم. ئه م ده ربیرینه بیروای شاعیر

دەرناخت. لهوانهیه له قسهکهی خۆی په شیمان بێتهوه. ئەم جوړه دهربرینهش خه یال ناسکی و دهست روویی شاعیر پیشان دهدات.

لههر وهختیکدا نیرگس ببینم چهند لهلام خوشه

چونکه ئەم گولهیش نهختی شه بیهی چاوی دلداره (١٠٢)

چاوی یارهکهی ئەوهنده لهلا جوانه دلای نای به نیرگس بچوینئ. ته نانهت نه رگسیش وهکو چاوی یارهکهی ناکه ویتته بهر دل چونکه له لای ئەو نیرگس وهکو چاوی یارهکهی نییه به لکو نهختیک له چاوی یار دهچیت. ئینجا ئەوهنده پی خوشحاله. خوشحالیه کهشی له بهر ئەوهیه نیرگس به وهموو جوانیه وه ئینجا ناگا به چاوی یار. زیده روویهکی یه کجار زوری تیا به.

چای زه نخدانت بلیم وهک زه مزه مه زه ممی ئەکه م

ئەبروت زیاتر له تیغی تووسی نه وزره (١٠٣)

شاعیر دهیه وی پیرۆزی چالی چه ناگهی یاره که مان بو باس بکات له دوای شتیکی زور پیرۆزدا ویله تا کو بیری زه م زه م ددوژیتته وه که لای موسلمانان زور پیرۆزه. لیكچواندنی له نیوان دروست دهکات. که چی هه ر خۆی په شیمان ده بیته وه که دهلی (گه ر بلیم وهک زه مزه مه زه ممی ده که م) به م دهربرینه چای چه ناگهی یاره کهی په سندر دهکات له بیری زه م زه م له پیرۆزی به وه. ئەمه ش پی یه دوتری لیكچواندنی په سه ندیده. له نیوه دیری دووه مه دا یه کسه ر ئەوه بروی یاره کهی په سه ند تر دهکات له تیغی دهستی تووس کوری نه وزه ر که به تیژی وچه پوکی له کوشتنا ناوبانگی دهر کردوه. که چی ئەوه بروی یاره کهی به تیژ تر داده نی. له ژیره وه لیكچواندنیکی نادیار هه یه له نیوان ئەبرو و شیره که.

بلیم بوئی گولآووعه تره ئەو زولفه که هیشتا که

خه تاییکی عه زیمه گه ر بلیم وهک میشکی تاتاره . (١٠٤)

دهیه وهی له بوئ خوشی یه وه زولفی یاره کهی بچوینی به بوئی گولآووعه تر. به لام زور په شیمان ده بیته وه ئینجا به میشکی ده چوینی که بوئیکی یه کجار خوشی هه یه. وه بوئ نییه له میسک خوشتر بی به تاییه تیش میسکی تاتار. ئەمه ش لیكچواندنیکی ئاسای یه که شتی نزم به رز بچوینئ. به لام شاعیر کاتی دهلی (خه تاییکی عه زیمه گه ر بلیم. هتد) وای پیشان دهدات که زولفی یاره کهی له میسکی تاتاریش بوئ خوشتره. ئەمه ش په سه ندی لی چوو پیشان دهدات له سه ر له و چوو .

که تازی زولفی نواند سونبول ، خه جالهت بوو له ناو باخا

فیراری کردوو رووی کرده بیابان ویل و بی چاره (١٠٥)

ديسان شاعیر لیكچواندنی په سه ندیده دروست کردوه . به لام لیره دا لیكچواندنه که ناراسته وخویه به شیوهیه کی ناراسته وخو لیكچواندنی له نیوان زولفی یارو سونبول دروست کردوه که لیكچواندنی نزم به به رزه . به لام په شیمان ده بیته وه که دهلی (خه جالهت بوو له ناو باخا

فیراری کرد) پیشانی دەدا، (زولف) که ئی چوو له (سونبل) که لهو چوو په سه ندره .
 لیکچواندنی په سه ندره ی دروست کردوو به لام به شیوه کی ناراسته و خوی خستوته روو .
 سه ره پای لیکچواندنی تاک شاعیر گه ئی وینه ی بو دروست کردووین که بریتی یه له لیکچواندنی
 دوو دیمه ن به یه کتری . مه به ستیش له وینه ئه وه یه که له چه ند به شیک پیکه اتبی . به شه کان وا
 تیکه ل یه کتر بووین دیمه نیکیان دروست کردبی .

دوو دیدهی مه خموری نیگارم به شه باهت

وهک ئاو وه هایه که له خو بی له سه هردا (۱۰۶)

شاعیر شتیکی به تاکه شتیکی نه چواندوو به لکو باسی یاره که ی خوی دهکات که چاوه کانی
 مه ست و خه والون . ئەم دیمه نه زور کاری له شاعیر کردوو بو یه ویستوو یه تی که سانی تریش
 به چاوی ئەو ئەم جوانی یه ببینن . بو یه هاتوو چواندوو یه تی به مامزیک که له دمه وه یه یاندا له پال
 به ردیک یا قه د شاخیک خهوی ئی که وتبی وه چاوه ره شه جوانه کانی نه کراوه بن وه نه داخواوین زور
 به نازه وه خرایه سه ره یه ک . دیمه نیکی یه کجار جوانه . کومه له پارچه یه ک چونته ته ناویه ک .
 هه ریبه که سیفه تیکیان هه یه . یه کیکیان گرتوو وه دیمه نیکی جوانیان دروست کردوو .

له تارمه ی روو به مه غریب خوی نیشاندا ئەو کلاو لاره

و وتم یاران که چه شره روژ له مه غریب وا عه یانی کرد (۱۰۷)

دومه و ئیواریه بولیله . یار له لای روژ ئاوا وه ستا وه و عاشقان هه موو روویان تی کردوو
 وه جوانی ئەو شین وشه یدان و ئاگیان له خو یان نی یه . شاعیر ئەم دیمه نه ی که گوایه له پیش
 روژی چه شرا خوژ له بری روژ ه لآت له روژ ئاوا وه ه ل دیت و خه لک گشت مات و چه یرانن به ه اتنی
 روژی چه شر . شاعیر ویستوو یه تی روونی بکاته وه که یاری دهرده که وی له جوانی ئەو خه لک چون
 مه ست و چه یران دهن . وه کو روژی ئاگیان له خو یان نابی (مه به ست له روون کردنه وه و پیشاندانی
 وینه یی بی ت و نه گونجی تاکه تاکه وینه کان به یه ک بچووینی) (۱۰۸)

فوستانی ره شی نازکی چین چینی له به ردا

وهک هه وری سیابی به سه ری قورسی قه مه ردا (۱۰۹)

لیره دا ده توانین وینه کان یه که یه که به یه ک بچووینن . به لام شاعیر ئەوه ی مه به ست نیه به لکو
 مه به ستی ئەوه یه یاره که ی فوستانیکی ره شی جوانی له به ردا یه . ئەم دیمه نه وه ک په له هه وریکی
 ره ش وایه که مانگی داپوشی بی . واته وینه یه ک بچووینی . (بکری تاکه تاکی وینه کان به یه ک
 بچووینریت به لام ئەمه یان مه به ست نه بی به لکو مه به ست پیشاندانی وینه که بی ت و به س!) (۱۱۰)

ئه شکی چاوی من شه رابه ، قه لبی زارم وهک که باب

فه رموو ته شریف بی نه جانا به زمه که ت ئاماده یه

ديسان دوتوانين يه كه يه كه به يه كيكيان بچوينين. به لام شاعير دهيهوي كوري مه ي نوشي بويار ساز بكات. فرميسكي چاوه كاني دهكاته شهراب ودلي زاري برژاوي دهكاته كه باب كورپكي مه ي نوشي جوان دروست دهكات. ئه و ليكچواندانه ي كه نامه ژه مان بؤ كردن به گشت جوره كانيه وه به شيويه كي راسته وخو دروست كرابوون. واته لي چوو وله چوو به شيويه كي روون و ئاشكرا دهركه وتبوون. جگه له مانه شاعير جورپكي تري به كار هيناهه ئه ويش ليكچوانداني ناراسته وخويه. كه ليكچواندن دروست دهكات له نيوان دوو شت يازياتر به لام لي چوو وه له وچوو به شيويه كي ئاشكرا دهركه ون به لكو له بيروكه ي قسه كه يا خود له چه مكي قسه كه تي دهگه ين كه ئه مه ليكچواندانه. وه هيمايه ك كراوه به هويه وه ده زانين كه ئه مه ليكچواندانه.

وتم من روهي خو م قورباني تو كرد ده سا ره حمي
 و تي نازاني تو په روانه بو ده وري چرا چا كه (111)

به شيويه كي ناراسته خو ليكچوانداني له نيوان رووي يارو چرادا دروست كردوه. ههروه ها له نيوان رووهي خو ي و په روانه. هيماكه شي ئه وه يه كاتي ده لي (من رووهي خو م قورباني رووي تو كرد) ئاشكرايه كه په روانه به عه شقه وه به ره و رووي چرا ده چي و ناگه پرته وه تا به گره كه وه ده سوتي. شاعيريش ده لي من رووي خو م فيدای رووي تو كرد ياره كه شي ده لي تو نازاني كه په روانه هه ر بو ده وري چرا باشه. واته تو كه وه كو په روانه ي هه ر بو ئه وه چاكي به گري رووي منه وه بسووتي ي.

يه يادي رومته و خالت هه موو شه و تابه سبچه يني
 منم مه شغوولي ته عداي گروه ي ماهو په روينم. (112)

ديسان ليكچوانداني ناراسته وخوي دروست كردوه له نيوان رومته و مانگ وه خال و په روين. ئه گه ر به تاك وه ريان بگريان يان به شيويه وي نه رووي به خالي يار له جوانيدا وه كو مانگ وايه ئه ستيره ي په روين ده وريان داوه. چونكه روو و خال هه ربه يه كه وه دين مانگ و په روينيش به يه كه وه. هيماش بو ئه وه ي بزانيان ليكچواندانه كه ده لي (به يادي ..... من مه شغوولم) له بهرچي مه شغووله چونكه ئه م شتانه له يه كه ده چن.

وتم قورباني تو بم لاده زولفي خو ت له سه ر روخسار
 و تي بو پاسه واني گه نجي وا هه ر نه ژده ها چا كه (113)

ليكچوانداني ناراسته وخوي دروست كردوه له نيوان رووي يارو گه نجينه وه زولفي يارو نه ژده ها. يا خود رووي يار كه دوو زولفه كه ي ده وريان داوه وه ئه و گه نجينه ي كه نه ژده هاي له سه ره بو پاسه واني. شاعير به ياره كه ي ده لي زولفت له سه ر روت لاده ياره كه شي ده لي رووي من وه كو گه نجينه به نرخه ده بي ئه م جوته زولفه كه وه كه نه ژده هان پاسه واني بن تا كه س نزيكيان نه بيته وه. گوايه له كو نه وه گه نجينه ماريان له سه ر داناوه بو ئه وه ي بيپاريزيت. شاعيريش به شيويه كي ناراسته وخو ئه م ليكچواندانه ي دروست كردوه هيماكه شي

(بوگهنجی وا .....) .

سهره رای ئەو شاعیر گه لی وینە ی لیكچواندنی ناراسته وه خوئی دروست کردوه كه له هه مان
كاتدا په سه ندیده شه .

نه خووش كهوت بیچاره بوچاره بیماره

قه دی نوشتایه وه عه رعه ر كه دی بالای ئەو یاره (۱۱۴)

به شیوه یه کی ناراسته وخو چاوی یاری چواندوه به گولی نیرگس دوا ی په شیمان ده بیته وه
سه لماندویه تی كه چاوی له نیرگس جوانتره واته په سه ندیده یه . له نیوه دیری دوهم دا قه دی یاری
چواندوه به عه ر عه ر دوا ی په شیمان بوته وه كه بینویه تی عه رعه ر له چاو قه دی یارچ نی یه كه
ده لی (قه دی نوشتایه وه عه رعه ر) واته بالای یار له عه رعه ر جوانتره .

لی چوو	له چوو	نیشانه ی په سه ندی لی چوو له سه ر له و چوو
چاو	نیرگس	نه خووش كهوت نیرگس
بالا	عه رعه ر	قه دی نوشتایه وه عه رعه ر

واته لیكچواندنه كه ناراسته وخو یه وه په سه ندیده شه له رووی بوونی بنه ماكانیش
لیكچواندنی ره وانه .

شه وم وه ك روژی رووناكه له شوعله ی روومه تی ئالت

به لی یه كباره باوون بی له ماهی ئاسمانم چی . (۱۱۵)

سه رها تا به ناراسته وخو ی رووی یاری به مانگ چواندوه . شاعیر ده لی شه وی من به هو ی
روومه تی یاره وه وه كو روژر رووناك بوته وه . چو ن مانگ شه و رووناك ده كاته وه له دوایدا ده بینی
مانگی ئاسمان له چاو روومه تی یاره كه ی هیچ روشنی نی یه بو یه په شیمان ده بیته وه دهره ی ده خا
كه روومه تی یار له مانگ پرشنگذار تره . كاتی ده لی (به لی یه كباره باوون بی له ماهی ئاسمانم
چی یه) ئەمه ش نیشانه ی لیكچواندنی په سه ندیده یه .

له رووی مه به سستی هیئانه وه ی لیكچواندنی شه وه شاعیر بو مه به ست واته به رز كردنه وه و
نزم كردنه وه شیعی داناوه و شاره زای خو ی تیا دهر خستوه .

سه یری كه ن به م مشته قه ومی كورده وه مانه ندی شیر

گاه ی حه مله روو به رووی ئیران . گه هی توركان ئەكه م (۱۱۶)

ئەم لیكچواندنه بو به رز نیشاندانی میلله تی كورد زور به ئازاو دلیر پیشان بدات هه ر بو یه ش
به شیر ی چواندوه كه بی وینیه له ئازایه تی دا .

رومه تت به دره ملت مینای سافه بی غه شه

ده م قوتووی دانه ی دوپی دهریایه لیوت شه كره (۱۱۷)

ئەم لیکچواندنه هه مووی چواندنی نزم به بهرزه واته بو بهر زکردنه وه یه . چونکه یار له لای شاعیر زور خوشه ویسته بویه گه راوه چ شتیگ جوان و بهرزه به وهی چواندوه له وچوه کان (به در، مینا، قووتوی گه وه ره، شه کهر) هه موویان شتی جوان و نایابن .

وشکه سو فی هات بوو ئه یووت به هه شت هه ر بو منه

ریشی خو ی جو لاند وه کو سابرین که شه و کاویژ ئه کا

مه به ست له لیکچواندنه که ناشرین کردنه چونکه سو فی به ریشه وه چواندوه به ته گه واته ئاده میزادی چواندوه به نازهل ئه مهش خو ی له خویدا بو ناشرین کردنه . دیاره کهس بو ره قیبه که ی شتی باش نالی

هجو میان کرد ره قیبان وه ره وهی سه گ دهوریان لی دام

مه گهر شمشیری ئه بروی ئه و بکا ئیستا که چاری من (۱۱۸)

شاعیر زیاتر پی داده گری له سه ر نزم پیشان دان کاتی ره قیبانی به ره وهی سه گ ده چینی . راسته (سه گ) هه ره وه دیره که ی پیشوو یه کیکه له نازهل کان به م زور به که می سهیر ده کری له ناو کو مه لگای کورده واری دا .

روژی به پیکه نینه وه فه رمووی ده بیره وه

بو پاسی نیوه شه و قول هه لکراوه که م (۱۱۹)

نزم کردنه وه یه کی سهیری به کار هی ناوه . چونکه بو خو ی ده گه ریته وه . ده لی یار ووتی وه ره وه سه گه قول هه لکراوه که م . واته شاعیری به سه گ چواندوه . که چی له گهل ئه وشدا شاعیر زور پی خوشه وه به دهنگی بهرز باس ده کات . وه زور شادمانه که وای پی ووتوه . له گهل ئه وشدا که یار زور به نزمی سهیری ده کات بویه شاعیر پاسا و بو ئه و قسه یه ی یار دینیته وه ده لی :

دیسان ووتی شه کهر له ده مت دیته دهر ئه گهر

ژه هریش بخو یته وه که بی ی بینی ناوه که م (۱۲۰)

واته یار قسه که ی خو ی دو یاره کرده وه . به لام قسه کانی یار ئه گهر ژه هریش بن له لام وه کو شه کر شیرین و به تامن کاتی ناوم دینی و بانگم ده کات با به خراپهش بیته . شاعیر له ههردوو مه به سه ته کانداندا نمونه ی گهل بهرزو به تینی پیشکهش کردووین هه ره وه چون له جو ره کانی لیکچواندنا دریغی نه کردوه له مه به سه تیشا ده سه ته وه ستان نه وه ستاوه و گهل وینه ی خستوته ناو شیعه ره کانیه وه .

وینە ی ھونەری لە شیعەرەکاندا:

گەر بە خەیاڵییکی بەرزو ھەستیکی ناسکەوێ گەشتیک بە ناو دیوانەکە ی موختار بەگی جافدا بکەین دەبینین لە ھەر باخە و گولییکی چنیووە لە یاخە ی شیعەرەکانیداووە و چیمەنیکی پەنگا و پەنگی رازاوە ی ئامادە کردووە. مەلی خەیاڵی لە ناو سروشتی جواندا لە شەقە ی بالی داوہ بەرە و لووتکە ی بەرز ی کیوہکان و ھاژە و قەلبەزی تا قەگەکان و گولیی جۆرا و جۆری میڤگەکان چووہ و لە ناو چا و پەشانی جافدا بئێ سەرەوتن ھات و چووہ. ئەم خەیاڵە بەرزە ئەم ھەستە ناسکە گەلی وینە ی شیعری ھۆنیو تەوہ. (وینە بەرھەمی سۆزی تاییبەتی نووسەرە لە گەل ئەوہ ی لە دەرونی ھەستی پئێ دەکات دەربارە ی شتەکانی دەور بەری دوا ی ئەوہ ی لە گەل ھەست و سۆزی تیکەل دەبن لە گەل ئەویارە دەرونی و ویژدانیا نە ی کە دەیانخاتە سەری) (۱۲۱). وینە ی ھونەری یەکانی بە گەلی شیوہ دارشتووہ. لەوانە وەسف، خوازە، درکە، لیڤچواندن. ئەم وینانە ی زۆر جار بە وینە ی روونیژێ ناو دەبرین. (وینە ی شیعری وینە یەکی روونیژێ یە و پتر خۆ ی لە شیعری سروشت و جوانی و خۆشەویستی دا دەنوینن) (۱۲۲) شیعەرەکانی ئەحمەد موختاریش بە شیکیان لە دەوری ئەمانە دەخولینەوہ.

رۆژ کەوا روو زەرد و سەرگەردانە ھەر دیت و دەچی

شیت و سەر گەشتە ی فیرا قی روومەتی پرنوور تە (۱۲۳)

وینە یەکی زۆر جوانی دروست کردووە بە یەکی لە ھونەرەکانی رەوانیژێ ئەویش جوانی بایسە. ئەمە و گەلی وینە ی تری بە ھونەرەکان دروست کردووە بە لام ئەوہ ی مەبەستی ئیمە یە ئەو وینە شیعریانە ن کە بە ھۆی لیڤچواندنەوہ دروستی کردوون (وینە لە سادەترین ماناکە ی دا وینە یەکی بەووشە کیشراوہ. وەسف و خوازە و لیڤچواندن لەوانە یە وینە یە کە بخولقینن) (۱۲۴). شاعیر لە ناو ئەو سروشتە جوانە دا ئەو شتانە ی کە رۆژانە لە دەور بەری خۆیدا دە ی دین و ھەلس و کەوتی لە گەل دەکردن لە بیر ی خۆیدا ھەشاری دەدان و لە گەل سۆزە ناسکەکە ی خۆی تیکەلی دەکردن و بە جۆریکی تر دە ی خستەوہ روو. (وینە تیکەل بوونی عەقل و سۆزە لە چرکە یە کە لە چرکەکانی ژیاندا) (۱۲۵) شاعیر خەیاڵی ئەو ھەندە بەرز فریووہ بە ھەموو گولیک رازی نەبووہ، وەکو پەپوولە چەندین گولی کردووە تاییکیکی جوانی ھەلبژاردووە و بە سەریوہ نیشتوتوہ (خەیاڵ بنچینە ی وینە یە ھەرچی پلە یەکی ھونەری ھەبیت) (۱۲۶) ئەم ھەموو وینە قەشەنگانە ی کە شاعیر ھۆنیو تەوہ لە خەیاڵییکی بەرزوہ نەبئێ ھەرگیز نایە تەدی.

بەخاکا پئێ مەینی بە دیدە ی ئەشکبارمدا

مەبادا درکی برژانگم بچیتە پئێ ی ھەنا بینت (۱۲۷)

وینهیهکی زۆر جوانی دروستکردوه کاتئ دهلئ پئ بهسەر خاکا بنئ بهسەر چاوی منی مهئ
 نهوهک برژانگی وهک دپکم بچیتته پئی بهخهتهتهوه. شاعیر غه می چاوی خوئی نییه کهلهگهال پئی
 یارا بتولخیتتهوه.. بهلکو لهپئی یار دهرسی ئهوهنده ناسکه ئهه برژانهگه نهرمه ی خوئی لهئاستیا
 وهکو دپک وایه نهبادا بچهقیته پئی یارو زاماری بکات ئهه وینه جوانه لهخهیاالی بهرزوه نهبی چ
 بیریک په ی پئ دهبات و لهدوو توئی ئهه ووشه جوانانه دهی هونیتتهوه. (وینه لیكدانهوهی دهرونی
 شاعیره. لهو وینانه دهچیت کهلهخهوا دهبینرئ) (۱۲۸)

دلی سووتاه وهک من خالی لهعلی لیوی رهنگینی

بهلئ به ختی رهشه وهک من سهری زولفی پهريشانی (۱۲۹)

خهیاالی شاعیر ئهوهنده بهرز فریووه هاتوو لهکچواندنی لهنیوان خوئی و خالی سهر لیوی یار
 جاریک وبهختی رهشی لهگهال سهری زولفی پهريشانی یار جاریکی تر کردوو و وینهیهکی جوانی
 لی دروست کردوو (لیکچواندن لایه نیکی گرنگی وینه ی شاعیری پیک دههینئ) (۱۳۰) ئهه ههسته
 ناسکه وای لیكداهتهوه که خالی رهشی سهر لیوی سووری یار له رهشیدا وهکو شاعیر دهلئ
 سووتاه هه چنده لهه جیگه خوشهیه بهلام هیشتا رازی نییه و لهناخهوه دهسووتئ. سهری
 زولفی یاریش که پهريشانه وهکو بهختی شاعیر ئهه ویش بهختی رهشه چونکه لهرووی یار دوور
 کهوتوتهوه. وینهیهکی جوانی دروست کردوو. جوانی وینه که زیاتر لهوه دایه لهکچواندنه که
 لهنیوان دووشتی زۆر دوور لهیه کهوهیه. وینه که بهر هیچ یهکی لهههستهکان ناکه وئ له بهر ئهوه
 وینهیهکی ژیرییه.

گریانی من ورومهتی تو ئه ی بتی رهعنا

ته مسیلی ئه کهن شهونم وگول سوبجی بههاران (۱۳۱)

شاعیر لهتاوی ئهوین گپی گرتوو فرمیسه که بی گهردهکانی هون هون دینه خوارهوه ئهه
 فرمیسه که جوانانه که دهلئ دهلئ دهلئ مرورین بهخهیاالی دهرژینه سهر رومتهتی یار که ئهوهنده ناسک
 و پرشنگذاره دهلئ په ره ی گوله. شاعیر هیچ شتیکی لهه دیمه نه جوانتر نه دوزیوه تهوه پئی
 بچوینئ هاتوو دیمه نی دههه و بهیانی فهسلی بههاران کاتئ روژ چاو هه لدینئ و شهونم لهسه
 په ره ی گول قهتیس ماوهو لیوه لهرزیه تی چونکه دهزانی هیندهی نه ماوه. لهگهال ئهوه شدا
 خوشحاله که لهسه ره ی گول دا دوا هه ناسه ی دهه ئهه وینهیه چه نه وینهیهکی جوانه شاعیر
 دهلئ ئهه وینهیه لاسایی فرمیسه کی من و رووی یار دهکه نهوه واته دیمه نی شهونم و په ره ی گولی
 چواندوه به فرمیسه کی خوئی په ره ی گول بهمهش لهکچواندنی ئاوه ژووی دروست کردوو
 که بههویوه جوانترین وینه ی کیشاوه چ بیریکی ورد و خهیاالیکی بهرز دهتوانئ ئهه هه موو شته
 جوانه لیك گری بدا خهیاالی ئهحمهه موختار نه بی. ئهه وینانه ی که شاعیر دروستی کردوون راسته
 له دوا ی خویندنه وهیه کی زۆر که له که بوونی که ره سهیه کی زۆری هونه ری وئ ده بی لههزی شاعیر دا
 هاتوو. بهلام شاعیر نه هاتوو وینهیه کی ئاماده کرمان بو بینئ. وینهکان لهو شتانه وه هاتوو ،
 که روژانه بینویه تی ولهگهال ههست و خهیاالی خوئی لیکی داون و وینهیهکی جوانی لی خولقاندوه.

واته داهینانیان تیایه. (وینه‌ی شیعری وینه‌یه‌کی روونبیزی‌یه له‌ریگه‌ی ئاوه‌لواتاوه ساز دهری به‌لام به‌مرجی : شاعیر پیش وهخت بیری له‌پیکه‌وه‌نانی نه‌کردبیتته‌وه. به‌لکو له‌باری بی ئاگایی هوش (لا‌وعی)‌وه له‌ریگه‌ی سۆز وئه‌ندیش‌ه‌وه شه‌پۆلی هه‌ست و هوشی هه‌لچوووه بخولقی ، وه‌شاعیر خۆی بکاته هاوتای ئه‌و شتانه‌ی که‌له هه‌ست وهوشی حزیان پئ‌ده‌کات) (۱۳۲).

عهرزی یارم کرد که بۆچ په‌رچه‌م له‌سه‌ر روخسارته

پئ‌ی ووتم به‌زمه له‌به‌رچی عود له‌سه‌ر مه‌جمه‌ر نه‌که‌م (۱۳۳)

به‌هۆی لیکچواندنی ناراسته‌وه‌خۆی وینه‌یه‌کی شیعری جوانی دروست کردوه. کاتئ به‌یاره‌که‌ی ده‌لئ زولفی وه‌ک عودی خۆت بۆچ خستۆته سه‌ر روخساری په‌نگر ئاسان. یار ده‌لئ به‌زمی مه‌ستانه‌ کۆری خۆشی و شادی‌یه. که‌واته بۆچ داری عود که‌بۆن خۆشه نه‌خه‌مه سه‌ر په‌نگره ئاگر وگشت لایه‌ک بۆنخۆش نه‌که‌م له‌خه‌یالی شاعیردا زولفی یار وه‌کو عود بۆن خۆشه که‌وتۆته سه‌ر روومه‌تی وه‌ک په‌نگره ئاگری یار. به‌سوتانی عود بۆنی خۆش گشت لایه‌کی پر کردوه. وینه‌که به‌ر هه‌ستی بۆن کردن ده‌که‌وی له‌گه‌ل بینین.

هه‌میشه لاله‌زاره ده‌وری قه‌برستانی عوش‌شاقه‌ت

ئه‌که‌ن ته‌مسیلی لیوی له‌عل وکۆلمی ئال و رهنگینت (۱۳۴)

عاشقانی رووی یار گشت سه‌ریان له‌پیناویا داناوه وگیانیان فیدا کردوه. بۆیه ئیستا به‌به‌رده‌وامی ده‌وری گۆره‌کانیان گولاله سووره‌ی ئی ده‌روئ. ئەم گولاله سوورانه ئه‌وه‌نده سوورو ناسکن وه‌کو لیوی سوور کۆلمی یارن. ئەمه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌یه یار به‌خوینی عاشقانی خۆی زۆر تینوه. سووری لیو وئالی کۆلمی له‌خوینی عاشقانه‌وه هاتوه.

ئهم وینه‌یه به‌ره‌هه‌ستی بینین ده‌که‌وی. به‌هۆی لیکچواندنی ئاوه‌ژوووه دروست بووه.

مه‌یلی سه‌یری به‌درئه‌کا دل لاده زولفی وه‌ک حیجاب

ده‌رخه به‌دري روومه‌تی خۆت شو‌خه‌که‌ی عالی جه‌ناب (۱۳۵)

دلی شاعیر ئاره‌زوی بینینی مانگی چوارده‌یه‌تی. مانگی چوارده‌ی ئه‌و رووی یاره. به‌لام زولفی وه‌ک په‌چه رووی ئه‌و مانگه‌ی گرتوووه وئ‌ی به‌شی کردوه له‌پرشنگی جوانی. له‌نیو دی‌ری یه‌که‌م (به‌در) خواستنه‌وه واته روومه‌ت. له‌نیو دی‌ری دووه‌مدا (به‌در) واته مانگی چوارده. به‌هۆی لیکچواندنه‌وه شاعیر وینه‌یه‌کی جوانی دروست کردوه. یار وه‌ستاوه روومه‌تی وه‌ک مانگی چوارده ده‌رووشیتته‌وه به‌لام زولفی ره‌ش ئەم روومه‌ته‌ی داپۆشیوه و پرشنگی جوانی به‌ر شاعیر ناکه‌وی بۆیه چاوه چاویه‌تی زولفه‌که لاچئ و به‌ بینینی شادبئ‌ی که‌چی هه‌ر لاناچئ ناچار داوا له‌یار ده‌کات که زولفه‌که‌ی لاداو روومه‌تی وه‌ک مانگی ده‌رخات. وینه‌که به‌ر هه‌ستی بینین ده‌که‌وی. کاتئ ئەم وینه‌یه‌مان گوئ ئی ده‌بئ‌یه‌کسه‌ر دیمه‌نه‌که دیتته به‌ر چاومان له‌به‌ر ئه‌وه‌ی شاعیر زۆر به‌وه‌ستیا‌نه‌وه به‌شیوه‌یه‌کی روون وینه‌که‌ی کیشاوه. (ده‌بئ‌ی نووسه‌ر خه‌یالیکی داهینه‌ری هه‌بئ‌ی وینه‌ی وامان بۆ خه‌لق بکات بتوانین تئ‌ی بگه‌ین. چونکه ده‌رپرینی ئاسایی زۆر باشتره له‌ده‌رپرینی ئه‌ندیش‌ه‌یی که‌به‌ره‌و لیلی تئ‌ی نه‌گه‌یشتمان بیات) (۱۳۶) که‌چی جبرا پیچه‌وانه‌ی ئەم بۆ چوونه‌یه کاتئ

دەلئى (وئىنە لە شىعەر نوئى دا ناسراو نى يە دوای دۆخى لىل دەكەوئى كەچى شاعىرى پيشو دوای وئىنەى ناسراو سادە دەكەوئى) (۱۳۷) بەلام ھەموو وئىنە يەكى ناسراو ماناى ئەو نى يە سادە بىت. زۆر وئىنە ھەيە ناساروئىشە بەلام ھەموو كەس بە ئاسانى تئى ناگات. بەلكو پيويستمان بە ليكدانەو ھەيە.

شەوم وەك رۆژى رووناكە لە شوعلەى روومەتى ئالت
بەلئى يەكبارە باوون بئى لە ماھى ئاسمانم چى (۱۳۸)

بەھۆى ليكچواندنى ناراستەخۆ و پەسندىدە وئىنە يەكى شىعەرى زۆر جوانى دروست کردووە. شاعىر شەوى تارىك و نووتەكى لى بۆتە رۆژى رووناك چونكە كۆپى ساز کردووە و يار لەوئى ئامادە يە. روومەتە ئالەكانى پرشنگيان داوہ ئەو ناوہيان رووناك کردۆتەوہ. بۆيە شاعىر دەلئى گەرشەوئىش بئى من پيويستم بە مانگى ئاسمان نى يە. بابروا لەبەر چاوم نەمىنئى چونكە من مانگى خۆم ھەيە شاعىر بەخەيالئى بەرزى گەلئى وئىنەى جوان و ناسكى بۆ كيشاوين. لەناو پارچەكانى ئەم وئىنايەدا پرشنگى خەيالئىكى داھىنەر ديارە. شىلنگ sheling دەلئى (خەيال يەكەم ھۆكارە بۆ گەيشتنە راستى يەكان) (۱۳۹) تاخەيال بەرزترى زياتر بەناخى شتەكانا بچىتە خواروہ وئىنەى جوانترمان دەست دەكەوئى (چەندە وەسف و ليكچواندن وئالوہ تا وئىنەى شىعەرى دەخولقئىنئى ئەوندەش ھەست و سۆز وئەنديشەى قوولى شاعىرى بەھرەدار دەور لەخولقاندنى ئەو وئىنە يەدا دەبينئى) (۱۴۰) بۆ دروست کردنى وئىنە بەھۆى ئەم ريگايانەوہ.

ئە نجام

- ١- لیکچواندن که یه کیکه له هونه ره کانی روونبیزی بو دوو مه بهست به کار دیت ئەوانیش بهرز کردنه وهو نزم کردنه وهی لی چوو واته یا بو بهرز کردنه وهی پلهی لی چوو به کار دیت ئەوسا به هوی لهو چوو یکی بهرز و قه شهنگ ساغ ده کریته وه که ده بیته هوی جوان کردن و بهرز کردنه وهی لی چوو. یا خود بو نزم کردنه وه و ناشیرین کردنی لی چوو به کار دیت ئەویش به چواندنی به له و چوو یکی دزیو و ناشیرین که ده بنه هوی ناشیرین کردن و نزم پیشاندانی لی چوو. لی چوو له و چوو دوو ته وهرن گۆرانه کانی مه بهست له سهر ئاستی ئەم دوانه ده بیته و، لهو چوو روئی سهره کی ده گیری.
- ٢- لیکچواندن بو دوو بهش دابهش ده کریته راسته وخۆ ولیکچواندنی ناراسته وخۆ. لیکچواندنی راسته وخۆ ده کریته به چهند جوریک. لیکچواندنی ئاسایی، لیکچواندنی ئاوه ژوو، لیکچواندنی په سه ندیده، لیکچواندنی دووسهر، لیکچواندنی وینه یی. ئەم جورانه ده توانری له ناراسته خوشدا دست نیشان بکرین. ههر یه که له لیکچواندنانه ی که ناومان هینان به پیی بینه ماکانیان به چهند شیوه یه که دابهش ده کرین
- ٣- لیکچواندن له سهر بنیچنه ی ساده و لیکدراوی دوو ته وه ره که که لی چوو و لهو چوون دابهش ده کری بو لیکچواندنی ساده - ساده، ساده - لیکدراو، لیکدراو - ساده، لیکدراو - لیکدراو.
- ٤- لیکچواندنی ناراسته وخۆ که تائیسستا خرابوو بهشت گوی شاعیران شان به شانی لیکچواندنی راسته وخۆ به کاریان هیناوه وه ئەمیش له ناو خۆیدا گه لی چوری لی ده بیته وه.
- ٥- لیکچواندن روئیکی گرنگی هیه له دروست کردنی وینه ی شیعری دا. ههر چه نده خوازه و خواستن و درکه وینه ی شیعری دروست ده کهن به لام لیکچواندن له سهری هه موویانه وه دیت له دروست کردنی وینه ی شیعری. لایه نیکی گرنگی وینه ی شیعری پیکده هیننی لیکچواندن له سهر بنیچنه ی خه یال دروست ده بیته. تا خه یاله که بهرزتر و ناسکتربی لیکچواندنه که به تین تر ده بی ئەو وینه یه ی که ده یکیشی قه شهنگ تر و دلرفین تر ده بی.
- ٦- ئەحمەد موختار جاف ئەم هه موو هونه ره رهوانبیزیانه ی که له ناو شیعره کانیدا به کار هیناوه. له خۆرانه بووه، به لکو شاعیر خۆی ماندوو کردوو، هه ولی داوه که هونه ری رهوانبیزی زۆر بهرز دروست بکات، به تاییبه تیش لیکچواندن که به شیوه یکی تاییبه تی و فراوان به کاری هیناوه. ئەمهش ئەوه ده گه یه نی شاعیر ئەگه ره رهوانبیزی وه که زانستیش نه خویندنی له ئەنجامی

خویندنه وهیهکی زۆری دیوانی شاعیران ئەم هه موو هونه ره له هرزی شاعیر که که له بوون. وشاره زایهکی زۆر باشیان پی ی داوه. وایالی کردوو. له دوا روژدا به بی خو ماندو کردن ئەم هونه رانه له شیعره کانیدا به کاربینی به لام به شیوهیهکی سواونا به لکو تا تایبه تییهکی خوی پیداون. 7- زۆریه ی هه زۆری جو ره کانی لیکچواندن له ناو شیعره کانیدا ده بینری ئەمه ش ده ست روی لیها تووی شاعیر دهر ده خات. جگه له وه ئەو لیکچواندانه ی که دروستی کردوون به شیوهیهکی زۆر وه ستایانه دروستی کردوون سه رباری لیکچواندنی راسته وخو. لیکچواندنی ناراسته وخوی زۆر به کارهیناوه وه زیده رویهکی یه کجار زۆری کردوو به تایبهت له لیکچواندنی ئاوه ژوردا که وهکو شاعیرانی پیش خوی به لیکچواندنی ئاوه ژوو کام و ئاره زوی دلی دانا مرکیته وه به لکو له وهش تیده په رینی هه ر بو ئه وه ی یاره که ی به بی وینه پیشان بدات.

8- شاعیر گه لی وینه ی شیعری ناسک وقه شهنگی بو نه خشان دوین. که زۆریه یان به ره سه ته کان ده که ون. له م کاره یه دا شاعیر گه لی جو ر لیکچواندنی به کارهیناوه، شاعیر سه ره پای خویندنه وه ی زۆریه ی دیوانی شاعیرانی پیش خوی به لام وینه ی دروستکراوی به کارنه هیناوه به لکو هه ولی داوه، به خه یالی ناسکی خوی وینه یهکی تایبهت به خوی بخولقینی. له هه ندی جیگا وینه کان دووباره ده بنه وه.

پهراویزه‌کان

- ۱- عهزیز گهردی، رهوانییژی له ئەدهبی کوردی دا، بهرگی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی (دار الجاحظ) ، به‌غدا، ۱۹۷۲، ل ۱۸.
- ۲- د. احمد مطلوب، البلاغة العربية ، ط ۱، وزارة التعليم العالي والبحث العلمي، بغداد، ۱۹۸۰، ص ۱۷۳.
- ۳- ته‌نیا له‌لیکچواندن ئاوه‌ژوو نه‌بیته‌ که شاعیر زیدهرویه‌کی زۆر ده‌کات وپی ئی هه‌لده‌بریت ئه‌وسا ئی‌چوو له‌له‌وچوو روون وئاشکرا تر داده‌نی.
- ۴- سه‌ردار ئه‌حمده‌ گهردی ، ئه‌وزاری لی‌کچواندن له‌شیعری کوردیدا، گو‌قاری کاروانی ئه‌کادیمی، ژ ۲، بهرگی یه‌که‌م، هه‌ولیر، ۱۹۷۷، ل ۵۵.
- ۵- محمد زغلول، المصطلح النقدي في الدراسات القرآنية، المعارف الجديدة، الرباط، ۱۹۸۸، ص ۳۷۸.
- ۶- تاهیر به‌گی وه‌سمان پاشا، دیوانی تاهیر به‌گی جاف، چاپخانه‌ی هه‌ولیر، هه‌ولیر، ۱۹۶۶، ل ۱۷.
- ۷- د. کامل حسن البصیر، بنا و الصورة الفنية في البيان العربي ، مطبعة المجمع العلمي العراقي، بغداد، ۱۹۸۷، ص ۳۷۸.
- ۸- ئه‌حمده‌ به‌گی وه‌سمان پاشا، دیوانی ئه‌حمده‌ مه‌ختار به‌گی جاف، کو‌کردنه‌وه‌ وپیشه‌کی د. عزالدین، مسته‌فا ره‌سول، چاپخانه‌ی (الادیب)، به‌غدا، ۱۹۸۶، ل ۷۵.
- ۹- عهزیز گهردی، رهوانییژی له‌ئده‌بی کوردی دا، بهرگی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی (دار الجاحظ)، به‌غدا، ۱۹۷۲، ل ۲۲.
- ۱۰- مه‌لا محهمدی مه‌لا عوسمانی بالخی، دیوانی مه‌حوی، لی‌کوچلینه‌وه‌ی مه‌لا عه‌بدول که‌ریمی مده‌رس و محهمدی مه‌لا که‌ریم، چ ۲، (مطبعة اوفسیت حسام) به‌غدا، ۱۹۸۴، ل ۸۱.
- ۱۱- د. محمد ابو موسی، التصوير البياني، مكتبة وهبة، قاهرة، ۱۹۷۷، ص ۱۰۳.
- ۱۲- مه‌لا خدری نالی، دیوانی نالی، لی‌کوئینه‌وه‌ی مه‌لا عه‌بدول که‌ریمی مده‌رس، فاتح عه‌بدول که‌ریم، چاپخانه‌ی کو‌ری زانیاری کورد، به‌غدا، ۱۹۷۶، ل ۹۵.
- ۱۳، ۱۴- ابن رشیق، العمدة، ج ۱، ط ۴، دار الجیل، بیروت، لبنان، ۱۹۷۲، ص ۲۸۵-۲۸۷.
- ۱۵- ابن رشیق، العمدة، ج ۱، ط ۴، دار الجیل، بیروت، لبنان، ۱۹۷۲، ص ۲۹۰.
- ۱۶- ابن رشیق، العمدة، ج ۱، ط ۴، دار الجیل، بیروت، لبنان، ۱۹۷۲، ص ۲۸۶.
- ۱۷- السيد احمد الهاشمي، جواهر البلاغة، ط ۲، المكتبة التجارية، مصر، ۱۹۶۰.
- ۱۸- عه‌بدولابه‌گی (مصباح الديوان)، دیوانی، دیوانی ئه‌ده‌ب، چاپخانه‌ی هه‌ولیر، ۱۹۶۶، ل ۱۰۴.
- ۱۹- د. احمد مطلوب، د. کامل البصیر، البلاغة والتطبيق، مديرية دار الكتب للطباعة والنشر، ط ۱، بغداد، ۱۹۸۲، ص ۲۶۵.
- ۲۰- مه‌لا سالحی زیوه‌ی، دیوانی حه‌ریق، چاپخانه‌ی (الجمهوریه)، که‌رکوک، ۱۹۶۹، ل.
- ۲۱- عه‌لاه‌ئده‌دین سه‌جادی، خو‌شخوانی چاپخانه‌ی مه‌عاریف به‌غدا، ۱۹۷۸، ل ۴۴.

- ٢٢- ئەحمەد موختار بەگ، دیوانی ئەحمەد موختار بەگی جاف، چاپخانەی الادیب، بەغدا، ١٩٨٦، ل ٨٨.
- ٢٣- ابن عبدالله شعیب، علم البیان، دار الهدی، عین ملیه، الجزائر، ١٩٩٢، ص ٧.
- ٢٤- د. عبدالعزیز العتیق، علم البیان، دار النهضة العربیة، بیروت، الجزائر، ١٩٩٤، ص ٦٧.
- ٢٥- عباس توفیق، نقد الشعر العربی الحدیث فی العراق من ١٩٢٠-١٩٥٨، دار السلام للطباعة، بغداد، ١٩٧٨، ص ٢٨٤.
- ٢٦- میرزا عەبدول رحیمی تاوگۆزە، دیوانی مەولەوی، کوکۆردنەوہی مەلا عەبدول کەریمی مەدرەس، چاپخانەی. نجاج، بەغدا، ١٩٦٠، ل
- ٢٧- عەزیز گەردی، رەوانبێژی لەئەدەبی کوردی دا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی (دار الجاحظ) بەغدا، ١٩٧٢، ل ٥٥.
- ٢٨- محمود مەلا امین موفتی، دیوانی بێخود، کوکۆردنەوہی مەحمەدی مەلا کەریم چاپخانەی (دار الساعه) بەغدا، ١٩٧٠، ل ٧٠.
- ٢٩- مەلا مەحمەدی مەلا عوسمانی بالخی دیوانی مەحووی، چ ٢، (مطبعة اوفسیت حسام) بەغدا، ١٩٨٤، ل ٢٢.
- ٣٠- د. احمد مطلوب، د. کامل البصیر البلاغة والتطبیق، مدیریة دار الکتب للطباعة والنشر، ط ١، بغداد، ١٩٨٢، ص ٢٦٥.
- ٣١- ئەحمەد مختار بەگ، دیوانی ئەحمەد موختار بەگی جاف، چاپخانەی الادیب، بەغدا، ١٩٨٦، ل ٧٨.
- ٣٢- ئەحمەد حەسەن هەردی رازی تەنیا، چاپخانەی زانکۆی سەلاحەدین ن ١٩٨٤، ل ٥١.
- ٣٣- السید احمد الهاشمی، جواهر البلاغة، ط ١٢، المكتبة التجارية، ط ٢، مصر، ١٩٦٠.
- ٣٤- د. احمد المطلوب، البلاغة العربیة، وزارة التعليم العالی والبحث العلمي، مصر، ١٩٨٠، ص.
- ٣٥- عەزیز گەردی، رەوانبێژی لەئەدەبی کوردی دا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی (دار الجاحظ) بەغدا، ١٩٧٢، ل ٤٥.
- ٣٦- تاهیر بەگی وەسمان پاشا، دیوانی تاهیر بەگی جاف، چاپخانەی هەولێر، ١٩٦٦، ل ١٧.
- ٣٧- مستەفا بەگی ساحیب قران، دیوانی کوردی، چاپخانەی هەولێر، ١٩٦٦، ل ٨٨.
- ٣٨- دکتەر سید حسن سادات ناصری، فنون وصنایع ادبی، شرکت چاپ و نشر ایران، ١٣٦٨، ل ٩٤.
- ٣٩- عەزیز گەردی، رەوانبێژی لەئەدەبی کوردی دا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی (دار الجاحظ) بەغدا، ١٩٧٢، ل ٤٨.
- ٤٠- عەبدوللەبەگی (مصباح الديوان)، دیوانی، ئەدەب، چاپخانەی هەولێر، هەولێر، ١٩٦٦، ل ٦٨.
- ٤١- عەبدوللەبەگی (مصباح الديوان)، دیوانی، ئەدەب، چاپخانەی هەولێر، هەولێر، ١٩٦٦، ل ١٦.
- ٤٢- عەزیز گەردی، رەوانبێژی لەئەدەبی کوردی دا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی (دار الجاحظ) بەغدا، ١٩٧٢، ل ٤٤.
- ٤٣- ئەحمەد بەگی ساحیب قران، دیوانی حەمدی، چاپخانەی سەرکەوتن، چ ١، سلیمانی، ١٩٨٤، ل ٤١٢.

- ٤٤- عهزیز، گهردی، رهوانبیژی لهئهدهبی کوردی دا، بهرگی یهکهه، چاپخانهی (دار الجاحظ) بهغدا، ١٩٧٢ ل. ٥.
- ٤٥- د. احمد مطلوب. د. کامل البصیر، البلاغة والتطبیق، مديرية دار الکتب، ط١، بغداد، ١٩٨٢، ص ٣٠٢.
- ٤٦- مهلا خدری نالی، دیوانی نالی، چاپخانهی کۆری زانیاری کورد، بهغدا، ١٩٧٦، ل. ١٨٦.
- ٤٧- عهبدول رحمان بهگی ساحیب قران، دیوانی سالم، چاپخانهی کوردستان، چ٢، ههولیر، ١٩٦٦.
- ٤٨- میرزا عهبدول رهحیمی تاوهگۆزی، دیوانی مهولهوی، چاپخانهی (نجاح)، بهغدا. ١٩٦٠.
- ٤٩- ابن عبدالله شعیب. علم البیان، دار الهدی، عین ملیلة، الجزائر، ١٩٩٢، ص
- ٥٠- د. احمد مطلوب، د. کامل البصیر، البلاغة والتطبیق، مديرية دار الکتب، ط١ بغداد، ١٩٨٢، ص ٣٠٨.
- ٥١- احمد الهاشمی، جزاهر البلاغة، ط١٢، المكتبة التجارية، ط١، مصر، ١٩٦٠، ص ٢٧٤
- ٥٢- عهبدول رحمان بهگی ساحیب قران، دیوانی سالم، چاپخانهی کوردستان، چ٢، ههولیر، ١٩٦٦، ل. ١٣٩.
- ٥٣- مهلا محمهدی مهلا عوسمانی بالخی، دیوانی مهحوی، چ٢، (مطبعة اوفیست حسام)، بهغدا، ١٩٨٤، ل. ٤٦٢.
- ٥٤- ئهحمهدی موختار بهگ، دیوانی ئهحمهدی موختار بهگی جاف، چاپخانهی الادیب، بهغدا، ١٩٨٦، ل. ٨٣.
- ٥٥- احسان عباس، فن الشعر، دار الشروق للنشر والتوزیع، عمان، الاردن، گ١٩٨٧، ص ٤، ١٩٣.
- ٥٦- سی-دی-لویس، الصورة الشعرية، دار الرشید للنشر، بغداد، ١٩٨٢، ص ٤٩.
- ٥٧- مالک برادبری، الحداثة، ت. مؤید حسن فوزی، دار الحریه للطباعة، بغداد، ١٩٨٧، ص ٩١.
- ٥٨- سی-دی-لویس، الصورة الشعرية، دار الرشید للنشر، بغداد، ١٩٨٢، ص ٩١.
- ٥٩- احمد الشایب، اصول النقد الادبی، القاهرة، ١٩٦٠، ١٩٦٠، ص ٢٤٣.
- ٦٠- سی-دی-لویس، الصورة الشعرية، دار الرشید للنشر، بغداد، ١٩٨٢، ص ١٠٢.
- ٦١- د. کامل حسن عزیز. رهخنهسازی میژوو پهیره وکردن چاپخانهی کۆری زانیاری عیراق، بهغدا، ١٩٨٣، ل. ١٦٢.
- ٦٢- عبدالجبار حسن علی، الصورة فی شعر الصعاليك قبل الاسلام، رسالة ماجستير فی اللغة العربية وادابها مقدمة الى كلية الاداب، جامعة الموصل، ١٩٨٨، ل. ١٦.
- ٦٣- قسمة مدحت حسن، الصورة الشعرية عند لبيد العامري، رسالة ماجستير مقدمة الى كلية التربية البنات، جامعة بغداد، ١٩٨٩، ص ١٢٠.
- ٦٤، ٦٥- ولید عبدالله حسین، الصورة الفنية فی اشعر الرصافي، رسالة ماجستير مقدمة الى كلية الاداب جامعة بغداد، ١٩٨٢، ص ١٩٠-١٩١.
- ٦٦- کاکهی فلاح، ویئنه شیعی چییه، گۆقاری کاروان، ژ٤٩٥، ههولیر ١٩٨٦، ل. ٢٥.

- ٦٧- د. محمد حسين على الصغير ، اصول البيان العربي ، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد، ١٩٨٦ ، ص٦٤.
- ٦٨- عناد غزوان ، الصورة فى القصيدة العراقية الحديثة، مجلة اقلام، ١١، ١٢، ١٩٨٧، ص٨٣.
- ٦٩- مهلا حدري نالى، ديوانى نالى، چاپخانهى كۆرى زانيارى كورد، بهغدا ، ١٩٧٦، ل٩٤.
- ٧٠- تاهير بهگى وهسمان پاشا ، ديوانى تاهير بهگى جاف ، چاپخانهى هوليئر ، هوليئر، ١٩٦٦، ل٩٤.
- ٧١- ئەحمەد موختار بەگ، ديوانى ئەحمەدى موختار بەگى جاف ، چاپخانهى الاديب ، بهغدا ، ١٩٨٦، ل٩٩.
- ٧٢- ئەحمەد موختار كورى وهسمان پاشاى گهورهى جافه ئهويش كورى محمەد پاشاى كهيوخسرهو بهگه.
- لهسالى ١٣١٦ ك لهدايك بووه ، داىكى ناوى عادله خانمه كه به خانمى وهسمان پاشا ناربانگى دهركردووه. له ههوت سالىدا دهئيردرىته بهر خويندن، زمانى عه ره بى فارسى و توركى زانيوه. لهسالى ١٩٢٢ ز دهبيته قايمقامى هه له بجه. لهسالى ١٩٢٤ ز به نائيب له په ره له مانى عيراقيدا. لهسالى ١٩٣٥ ز له ته مهنى ٢٨ سالىدا له سه ر ناوى سيروان كوژراوه. له گورستانى ناواى عه بابهيلى به خاك سپيراوه.
- ٧٣- ئەحمەد موختار بەگ، ديوانى ئەحمەدى موختار بەگى جاف ، چاپخانهى الاديب ، بهغدا ، ١٩٨٦، ل٣٠.
- ٧٤- سه رچاوهى پيشوو ل٦٨.
- ٧٥، ٧٦، ٧٧- سه رچاوهى پيشوو ل. ١٢١، ٧٥، ٨٠.
- ٧٨- ئەو ليكچواندنهيه كهسى بنه ماى تيا بئ. ته نيا روى ليكچوونى تيانه بئ.
- ٧٩، ٨٠، ٨١- ديوانى ئەحمەدى موختار بەگى جاف. چاپخانهى ئەديب ، بهغدا، ١٩٨٦، ل٨٠، ١٤٠، ٥٦.
- ٨٢- دووشت يان زياتر بهيهك شت ده چونيئرى. واته ئى چوو دووشته يا زياتر لهو چوو ته نيا يهك شته.
- ٨٣- ديوانى ئەحمەد موختار بەگ ، ل٩١.
- ٨٤- ئەو ليكچواندنهيه كه ئى چوو يهك شت بئ لهو چوو دووشت يان زياتر بئ. به پيچه وانهى ليكچواندننى تهخت.
- ٨٥- ديوانى ئەحمەدى موختار بەگ ، ل١١١.
- ٨٦- ئەوهيه له ديره هونراوه يهك چهند ليكچواندنيك بينيته وه. به لام هه ريه كه يان سه ربه ست بيت وه په يوه ندى يان بهوى دواى نه بئ ، واته ليكچواندنيك ته واوبئ ئينجا نه وهى تر بيت.
- ٨٧- ديوانى ئەحمەد موختار بەگ ، ل١٥٦.
- ٨٨- شاعير كو مە ليك ئى چوو دىنيته وه ئينجا له دواى ئەوان كو مە ئى له وچوو دىنيته وه ، به شيوه يهكى ريك به پئى ئى ژمارهى ده ست پئى كردنى ئى چوو هه كان واته ئى چوو له وچوو به پئى ئى ژماره به رامبه ريهك ده وه ستئ. له م جو ره ليكچواندنه كان په يوه ندى يان به يه كه وه هه يه.
- ٨٩- ديوانى ئەحمەد موختار بەگ ، ل١٠٨.

- ٩٠- لهه جوړه لي چوو لهو چوو هکان به پيښي ژماره ي هاتن بهرامبهر يهک ناوهستن. واته تيکهل دهکرتين به شيوه يهکي ناریک دهوهستن و ناکهونه بهرامبهر يهکتر به پيښي ژماره.
٩١،٩٢،٩٣،٩٤- ديواني نهحمده موختار بهگ، ٧٤،٦٩،١٢٦،١٧١.
- ٩٥- لي چوو ولهو چوو ههردووک ليکدراو دهن کهدهلین ليکدراوه واته لهدووشته يا زياتر پيکهاطني به جوړيکي وايهکيان گرتبي وهکو يهک شته دهرکهوي وهنهگهر جيا بکرينهوه ومه بهسته نهگه يه نيټ.
٩٦،٩٧- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل١٠٩،٨٧.
- ٩٨- عباس توفيق، نقد شعر العربي الحديث في العراق ١٩٢٠ - ١٩٥٨، دار الرساله، بغداد، ١٩٧٨، ص٢٨٤.
- ٩٩-١٠٧- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل٧٥، ١٢٢، ١١٨، ١١١، ١١٣، ١١٣، ١١٣، ٥٥، ٧١.
- ١٠٨- عهزیز، گهردي، رهوانبيژي لهئهدهبي کوردي دا، بهرگي يهکهم، چاپخانه ي (دار الجاحض) بهغدا، ١٩٧٢، ل٢٥.
- ١٠٩- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل٥٢.
- ١١٠- عهزیز گهردي، رهوانبيژي لهئهدهبي کوردي دا، بهرگي يهکهم، چاپخانه ي (دار الجاحض) بهغدا، ١٩٧٢، ل٥٣.
- ١١١-١٢٠- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل١٢٤، ١٢٤، ٩٣، ١٢٤، ١١٢، ١٧٨، ١١٨، ٨٨، ١١، ٩٩، ٩١، ٩١.
- ١٢١- د. منصور عبد الرحمن، اتجاهات النقد الادبي في قرن (٥) الهجري، القاهرة، ١٩٧٧، ص٣٦٨.
- ١٢٢- كهريم شارهزا، گوڤاري کاروان، ژ(٨١)، ل٢٠.
- ١٢٣- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل١٦٠.
- ١٢٤- سي-دي-لوييس، الصورة الشعرية، دار الرشيد للنشر، بغداد، ١٩٨٢، ص٢١.
- ١٢٥- مالکم برادبري، الحداثة، مويدهحسن فوزي، دار الحرية للطباعة، بغداد، ١٩٨٧، ص٤٩.
- ١٢٦- احمد الشايب، اصول النقد الادبي، القاهرة، ١٩٦٠، ص٢٤٣.
- ١٢٧- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل٦٧.
- ١٢٨- د. احسان عباس، فن الشعر، دار النشر، روق للنشر والتوزيع، عمان، الاردن، ط٤، ١٩٨٧، ص٢٣٨.
- ١٢٩- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل١٧٥.
- ١٣٠- عبد الجبار حسن علي، الصورة الفنية في شعر الصعاليك قبل الاسلام، رسالة ماجستير مقدمة الى كلية الآداب، جامعة بغداد، ١٩٨٨، ص١٦.
- ١٣١- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل٩٦.
- ١٣٢- د. كامل حسن عزيز زانستي ناوهلواتا، چاپخانه ي کوري زانباري عيراق، بهغهدا، ١٩٨١، ل١٠٧.
- ١٣٣- ديواني نهحمده موختار بهگ، ل٨٥.
- ١٣٤-١٣٥- سهراچاوه ي پيشووي، ل٦٧، ٦١.
- ١٣٦، ١٣٧- د. علي عباس علوان، تطور الشعر العربي الحديث في العراق، منشورات وزارة الاعلام، بغداد، ١٩٧٥، ص٣٧٣.

۱۳۸- دیوانی ئەحمەد موختار بەگ، ل ۱۷۸.

۱۳۹- د. علي عباس علوان، تطور الشعر العربي الحديث في العراق، بغداد، ۱۹۷۵، ص ۵۳.

۱۴۰- کەریم شارەزا، گوڤاری رامان، ژ، ۹، ل ۶.

سەرچاوه کوردی یه‌کان :

- ۱- ئەحمەد بەگی ساحیب قران، دیوانی حەمدی، چاپخانه‌ی سەرکەوتن، چ ۱، سلیمانی، ۱۹۸۴.ز.
- ۲- ئەحمەد حەسەن هەردی، رازی تەنیانی چاپخانه‌ی زانکۆی سەلاحەدین، چ ۲، هەولێر، ۱۹۸۴.ز.
- ۳- ئەحمەد بەگی وەسمان پاشا دیوانی ئەحمەد موختار بەگی جاف، کوکردنەوه‌ی د. عزالدین مسته‌فا رەسول، چاپخانه‌ی (الادیب) بەغدا، ۱۹۸۶.ز.
- ۴- تاهیر بەگی وەسمان پاشا، دیوانی تاهیر بەگی جاف، چاپخانه‌ی هەولێر، هەولێر، ۱۹۶۶.ز.
- ۵- مەلا خدری نالی، دیوانی نالی لیکۆلێنەوه‌ی مەلا عەبدول کەریمی مەدرس، چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد / بەغدا، ۱۹۷۶.ز.
- ۶- میرزا عەبدول رەحیمی تاوێگۆزی، دیوانی مەولەوی، کوکردنەوه‌ی مەلا عەبدول کەریمی مودەرس، چاپخانه‌ی نجاج، بەغدا، ۱۹۶۰.ز.
- ۷- عەبدول رەحمان بەگی ساحیب قران، دیوانی سالم، چاپخانه‌ی کوردستان، چ ۲، هەولێر، ۱۹۶۶.ز.
- ۸- مەلا سالی زەییوێ، دیوانی حەریق، کوکردنەوه‌ی مەحوود خاکی، چاپخانه‌ی (الجمهورية)، چ ۲، کەرکوک، ۱۹۶۹.ز.
- ۹- عەلانیەدین سەجادی، خوشخوانی، چاپخانه‌ی مەعاریف، ۱۹۷۸.ز.
- ۱۰- عەزیز گەردی رەوانییژە، لێ ئەدەبی کوردی دا، بەرگی یەکەم، چاپخانه‌ی (دارالجاحظ) بەغدا ۱۹۷۲.ز.
- ۱۱- عەبدوللا بەگی (مصباح الديوان)، دیوانی ئەدەب، چاپخانه‌ی هەولێر، ۱۹۶۶.ز.
- ۱۲- د. کامل حسن بەسیر، زانستی ئاوه‌لواتا چاپخانه‌ی کۆری زانیاری عێراق، بەغدا، ۱۹۸۱.ز.
- ۱۳- د. کامل حسن بەسیر، رەخنەسازی میژوو پەپەرە وکردن چاپخانه‌ی کۆری زانیاری عێراق، بەغدا، ۱۹۸۳.ز.
- ۱۴- مسته‌فا بەگی ساحیب قران، دیوانی کوردی، چاپخانه‌ی کوردستان، هەولێر، ۱۹۷۳.ز.
- ۱۵- مەلا محەمدی مەلا عوسمانی بالخی، دیوانی مەحووی، لیکۆلێنەوه‌ی مەلا عەبدول کەریمی مەدرس و محەمدی مەلا کەریم، چ ۲، (مطبعة اوفسیت حسام) بەغدا، ۱۹۸۴.
- ۱۶- محمود مەلا ئەمین موفتی، دیوانی بیخود، کوکردنەوه‌ی محەمدی مەلا کەریم، چاپخانه‌ی (دار الساعة) بەغدا، ۱۹۷۰.ز.
- ۱۷- نەوزەت ئەحمەد عوسمان، رۆنییژی لە شیعری کلاسیکی کوردیدا بە نمونەیی مەلای جزیری و نالی، نامەیی ماجستێرە پیشکەش بە کۆلیژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین کراوه، ۱۹۹۱.ز.

گۆقارهكان

- ١- كاكهه فلاح ، وینهه شعری چیه ، گۆقاری كاروان ، ٤٩ ، ههولیر ، ١٩٨٦ ، ل ٢٥ .
- ٢- كهريم مستهفا شارهزا ، وینهه شعری له دیوانی (كهگل نهبیته هیموكلوبین) گۆقاری كاروان ، ٨١ ، ههولیر ١٩٨٩ ، ل ٢٠ .
- ٣- نیسماعیل تهنیا ، وینهه شعری ، گۆقاری كاروان ، خولی راپهپین ، ١١ ، ههولیر ١٩٩٤ ، ل ٥٩ .
- ٤- كهريم مستهفا شارهزا ، وینهه شعری له هۆنراوهی كوردی دا چون دروست دهبی و بهچ ههستیك وهردهگیپی ، گۆقاری پامان ، ٩ ، ههولیر ، ١٩٩٧ ، ل ٦ .
- ٥- سهردار نهحمهه گهردی ، نهوزاری لیکچواندن له شعری كوردی دا ، گۆقاری كاروانی نهكادیمی ، ههولیر ، ١٩٩٧ ، ل ٥١ .

سهراوه فارسی یهكان :

- دكتر سید حسن سادان ناصری ، فنون و صناعات ادبی ، شوكت چاپ و نشر ایران ، ١٣٢٨ ،

المصادر العربية :

- ١- السید احمد الهاشمی ، جواهر البلاغة ، المكتبة التجارية ، ل ٢١ ، ط ١٢ ، مصور . ١٩٦٠ م .
- ٢- احمد شایب ، اطول النقد العربي ، القاهرة ، ١٩٦٠ م .
- ٣- د . احمد مطلوب ، البلاغة العربية ، وزارة التعليم العالي و البحث العلمي ، بغداد ، ١٩٨٠ م .
- ٤- د . احمد مطلوب ، دراسات بلاغية و نقدية ، دار الحرية للطباعة ، بغداد ، ١٩٨٠ م .
- ٥- د . احمد مطلوب ، كامل حسن بصیر ، البلاغة و التطبيق . مديرية دار الكتب للطباعة و النشر ، بغداد ، ١٩٨٣ م .
- ٦- د . احسان عباس ، فن الشعر ، دار الشروق للنشر و التوزيع ، عمان ، الاردن ، ١٩٨٧ م .
- ابن رشيق ، العمدة ، ج ١ ، ط ٤ ، دار الجيل ، بيروت ، لبنان ، ١٩٧٢ م .
- ابن عبدالله شعيب ، علم البيان ، دار الهدا ، عين مليلة ، الجزائر ، ١٩٩٢ م .
- د . جابر احمد عصفور ، الصورة الفنية . مطبعة دار الثقافة ، القاهرة ، ١٩٧٤ م .
- عبدالجبار حسن على ، الصورة الفنية فى شعر الصعاليك قبل الاسلام ، رسالة ماجستير مقدمة الى كلية الاداب ، الموصل ١٩٨٨ م .
- الخطيب ، القزوينى ، الايضاح ، ج ٢ اعاد طبع افسيت مكتبة المثنى ، بغداد .
- ١٢- سى . دى . لويس ، الصورة الشعرية ، ت . د . احمد الجناوى ، دار الرشدي ، بغداد ، ١٩٨٢ م .
- ١٣- د . عبد العزيز العتيق ، علم البيان ، دار النهضة العربية ، بيروت ، لبنان ، ١٩٧٤ م .
- ١٤- د . على عباس علوان ، تطور الشعر العربي الحديث فى العراق من ١٩٢٠-١٩٥٨ ، دار الرسالة ، بغداد ، ١٩٨٧ .

- ١٥- عباس توفيق، نقد الشعر العربي الحديث فى العراق من ١٩٢٠-١٩٥٨، دار الرسالة ، بغداد، ١٩٨٧م.
- ١٦- د. عدنان خالد عبدالله، النقد التطبيقي و التحليل، دار الشؤون الثقافية العامة، ط١، بغداد، ١٩٨٦م.
- ١٧- عبد القاهر الجرجاني، اسرار البلاغة فى علم البيان، دار الكتب العلمية، بيروت، لبنان.
- ١٨- د. كامل حسن البصير، بناء الصورة الفنية فى البيان العربى، مطبعة المجمع العلمى العراقى، بغداد، ١٩٨٧م.
- ١٩- د. منصور عبد الرحمان، اتجاهات النقد الادبى فى قرن (٥) الهجرى، القاهرة، ١٩٧٧م.
- ٢٠- د. محمد نغمى هلال ، النقد الادبى الحديث، ار لعودة، بيروت، لبنان، ١٩٨٢م.
- ٢١- د. محمد ابو موسى، التصوير البيانى، كتبة الوهبة، القاهرة، ١٩٧٧م.
- ٢٢- محد زغلول، المصطلح النقدي فى الدراسات القرآنية، المعارف الجديدة ، الرباط، ١٩٨٨م.
- ٢٣- د. محمد حسين على الصغير، اصول البيان العربى ، مطبعة دار الشؤون الثقافية، بغداد، ١٩٨٦م.
- ٢٤- ماكلم باردبرى، الحداثة، ت مؤيد حسن فوزى، دار للطباعة، بغداد، ١٩٨٧م.
- ٢٥- قسمة مدحت حسن، الصورة الشعرية، عند لبيد العامرى، رسالة ماجستر مقدمة الى كلية تربية البنات، جامعة بغداد، ١٩٨٥م.
- ٢٦- وليد عبدالله حسن، الصورة الفنية فى شعر الرصافى، رسالة ماجستر مقدمة الى كلية الاداب، جامعة بغداد ، ١٩٨٥م.

المجلات:

- ١- عنادعزوان ، الصورة فى القصيدة العراقية الحديثة ، مجلة اقلام ، ١١-١٢ ، ١٩٨٣ ، ص ٨٣.
- ٢- د. نايف العجلونى، و د. خالد سلمان ، الصورة الفنية ، ت. عن الانكليزية ، مجلة الثقافة الاجنية ، العدد الثانى ، ١٩٨٨م.

خلاصة البحث

التشبية والدورة في تكوين الصور الشعرية فر اشعار

(احمد مختار بگ جاف)

يعتبر التشبية احد الفنون البيانية وهو اساسا ينقسم الى :-

ا- التشبية المباشر ب- التشبية الغير مباشر.

التشبية المباشر: ينجلي فيه اتضاحا كل من المشبه به وله من الانواع :- التشبيه الاعتيادي

، التشبيه المقلوب ،

التشبيه المفضل، التشبيه المعكوس، التشبيه الصوري.

التشبيه غير المباشر : وفيه يتوارى المشبه والمشبه به في طياته في الوقت الذي يمكننا

تحديد انواعه.

وكذلك التشبيه ينقسم من حيث للقواعد من عدمه ويأتي تكوينه لتحقيق عرضين ها :- الترفيع

والتتريل (التقبيح) وفي هذا السياق فان احد اقطاب التشبيه الذي هو (المشبه به) يلعب دورا باثنا.

منذ بدء تكوين الصور الشعرية يكون التشبيه الالم في التصوير الشعري. حاول (احمد مختار

بط جاف) جاهدا استعمال التشبيه على ابعده من القوة وبوجه خاص وهذا يدل على ان الفنون

البلاغية المستعملة من قبله ليست بعفوية مجردة وانما بعد كد ودراية عميقين ترسخت في فكرة او

تضلعت في ملكاته العقلية ثم صبها في اطر صينة وتمكن من بناء كثير ن الصور الفنية على اساس

التشبيه وكانت هذه الصور وانما هي صور مبتدعة وصهر الشاعر موهبة في بودقتها.

Summery

The simile and its role in Formation of poetic images in Ahmad Mukhtar Jafs poetries.

The simile is considred as one of demonstrative arts and its essentilly divided in to;

1- The dircet simile 2- The indirect simile.

The direct simile: in this kind the similartiy and similartiy with are .quite clear

The indirect simile ,from which the similarity and the similarity and the similarity with disapper.

Also the simile is divided where as contains the rules or not. Since the formation the poetic image the simile has become the most important side in poetic drawings. Ahmad muktar jaf ,tried hard using simile for fathest extent especially.

The used eloquent arts by him settled thole arts and versed in his .thought

His artistic images arecreative and fussed his gift in it.